

1994 /3.

Ára: 80Ft

folk **MAG** azzin

KOBZOS-ÖSSZEGZÉS
Újstílus: Vásárfia

10 éves a
Méta klub

FOLK-TOP'94

Táncház
az óvodában

NYELV. E.L.Ő.

Beszélgetés
Antal "Finánc" Zolti
gyimesi prímással

Riport Kányádi Sándorral

English table of contents on page 31

XIV.ORSZÁGOS TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ és KIRAKODÓVÁSÁR

BUDAPEST FOLK '95 /III.Budapesti Folkfesztivál/

ELŐZETES!

folkMAGazin

Kiadja a Táncház Alapítvány.

Megjelenik évente háromszor.

Fenntartók:

Táncházi Kamara,

Népművészeti Egyesületek Szövetsége,

Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya,

Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

Főmunkatárs: Bankó András

Képszerkesztő: Kása Béla

Munkatársak:

Berán István, Beszprémy Katalin, Héra Éva, Horváth Károly,

Igyártó Gabriella, Koczpek Irén, Nagy Tímea, Nagy Zoltán József,

ifj. Tímár Sándor, Tóth Kornélia, Vasváry Annamária

Szedés, grafika: Gerbera Graphix Stúdió.

Nyomda: Memphis Nyomda és Kiadó BT. 3534 Miskolc, Stadion u. 37-39.

A folkMAGazin szerkesztőség címe:

1011 Budapest, Corvin tér 8. 1251 Budapest, Pf. 101.

Telefon: 201-4492, Beszprémy Katalin

201-3766/60, Igyártó Gabriella

201-3766/13, Gósi Anett

Telefax: 201-5164

Ez a lapszámunk a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült.

Korábbi számok a szerkesztőség címén megrendelhetők.

TARTALOM

3. K. Tóth László: „Finác Zolti”

4. Bankó András: Ne bánd, Tabán!

6. Fehér Anikó: Beszélgetés Kányádi Sándorral

8. Bankó András: Dalok – szám(ki)vetésből

9. Óévbúcsúztató harsogtatás Gyimesbükkön – -Karácsonyné Molnár Erika gyűjtése

11-22. Hírek, információk táncházakról, zenés, táncos rendezvényekről, kiadványokról

12. Zachár Ottó: Ott voltunk Strakoniceben

14. Demarcsek György: TánCFesztiválokról jót s rosszat

16-17. Poszter – Kása Béla: Mácsingó Károly (bögős) és Moldován Emerik (kontras) (néhai) magyarpalatkai zenészek

20. Berán István: Tíz éve Méta-táncház a „Józi”-ban

22. Bankó András: Árvák sorsa – Az Újstílus kazettaújdonságáról

23. Héra Éva: Hagyományörzés a bagi és pécsváradi találkozók tükrében

26. Berecz András: „...Alsó szép ég, felső kék ég... – -tisztelet Kodály Zoltánnak

Nagy Zoltán: Táncház az Óvodában

27. NYELVE.L.Ő. – Bankó András: Tanálmány

Régi mesterségek – Kovácsmesterség

28. Horváth Károly: Meddig?

Dezső László: Népzene a BNV-n

29. Bankó András: Kopogások – In memoriam Szűcs Béla

32. Molnár V. József: Immaculata...

Fotó: Magyarszováti betlehemesek (Kása Béla felvétele)

Címlapfotó: Fekete Antal „Puma” (Kása Béla felvétele)

K. Tóth László: „Finánc Zolti”

1992. október 14.

– A faluban engem mindenki Finánc Zoltinak nevez, még a legkisebb gyerek is tudja, hol lakom. Tíz éves koromban kezdtem el muzsikálni. Három hónapot tanított egy cigányember, Pulika János, megismertem nótákat, a többit saját magamtól szedtem össze, saját magam tanultam. Így lett belőlem zenész. Tizenkét éves koromban már minden nótát tudtam, Görbepatakban (Felsőlokon) lakodalmat muzsikáltam. Olyan legény voltam, hogy feltettek az ülésre, s amikor le akartam szállni, akkor jöttek az emberek és levettek. Nálunk a lakodalom azelőtt vasárnap délben megkezdődött és hétfő délig tartott. Huszonnégy óráig kellett muzsikálni egy lakodalmat. Hétfő reggel felé, mikor már világosodott, olyan álmos voltam, hogy nekibuktam a falnak. Azt mondja az egyik ember: Zolti, muzsikálj! Azt mondja a másik: Hadd el szegényt, álmos. – A fene a kölykinek, elszegődött muzsikálni, akkor csak muzsikáljon! Azért kapja a pénzt! Én vettem a muzsikát a kezembe és kezdtem muzsikálni. Elég sanyarú volt az életem, de meg kellett szokni. Azután örökre muzsikálok. Ez az én szakmám.

– Meg lehet ebből élni?

– Kicsi nyugdíjat kapok a Vakok Intézetétől és gazdálkodás is van nekünk. Van két tehén, egy ló, három disznó, ezek után élünk. Amíg tudtam, dolgoztam is. Szénát hánytam, a kivágott fát megnyestem az erdőben és összedaraboltam a társammal. Nálunk a muzsikások mind cigányok voltak, csak én voltam csángó. A cigány muzsikásoknak gazdálkodásuk nem volt. Engem azért tanított ki nagyapám muzsikálni, mert a hangolásom is jó volt és négyéves koromtól világtalan voltam. Van birtok is, de könnyebb legyen az életem.

– S hogyan tanult meg világtalanul muzsikálni ?

– A muzsikáláshoz hangérezés kell, nem látás. Már négyéves koromban úgy tudtam énekelni, ahogy a faluban senki sem. Ekkor – 1940-ben – elküldött nagyapám Budapestre, mert rövidlátó voltam. Az Egyetemi Tudományon megoperáltak. Leragasztották a szememet, és amikor felébredtem, az altató orvos elkezdett erősen hánytatni, s az erőlködéstől a szemideg elrepedett. Többet sosem láttam. Szájmuzsikával, kis-zongorával, kisebb fajta harmonikával tudtam már akkor muzsikálni. Olyan hangérezésem volt, hogy akármilyen ismeretlen nótát meghallottam, hazamentem és azonnal el-muzsikáltam. Kezdték mondani, hogy Finánc Zolti, de jól muzsikálsz, és kezdtek fogadni. Engem is fogadtak, mint a cigányokat, a Pulikákat. Ők olyan erősen haragudtak, úgy megvolt a kenyérrigység, hogy a méreg ölte meg őket, hogy engem fogadnak muzsikálni. De én nem törődtem azzal.

– Hogyan leste el a cigányoktól a muzsikálást ?

– Mentem a multságokba, ahová őket megfogadták. Meghallgattam őket, aztán hazamentem, elővettem a muzsikát és 10-15 perc múlva úgy kihúztam a nótát, ahogyan kellett.

Ők nem akarták, de én elloptam tőlük a nótát. Én tudtam, hogy mennyiért szegődnek, elmentem olcsóbban. Rendben van, Zolti, gyere magad, mert te is úgy húzod, mint a cigányok – mondták.

– A lélekszámhoz képest nem élt sok zenész Gyimesben ?

– Sok volt a multság. A cigányok nem mentek el olcsóbban, ezért sokszor otthon maradtak. Engem elvittek Csügsbe, Kistelekre, Lóvészra, Gyepécére is.

– Ezek szerint moldvai zenét is muzsikált ?

– Moldvait és csángót is húztam. Románt is. Egyszer elfütyülték, s én rögtön tudtam. A rádióban megfigyeltem a román populárokat és pontosan úgy húztam. Volt egy cigányasszony, Pulika Gizellának hívták, a Pulika János nagynénje, ő jött el velem gardonozni, amikor hívtam. A férje, Halmágyi Vidor, meghalt. Nem törődött azzal, hogy a másikkal haragudtak, mert nem volt miből megélnie, s én megfizettem. Kicsi Zolti – mondta – neked akármikor megyek, mert jól megfizeted. 1980-ban halt meg, Isten boldogítsa szegényt!

– Gondolom, nemcsak lakodalmakat muzsikáltak ?

– Keresztelőkben is, meg voltak kaláka táncok. Csináltak például ganézó kalákát. Akinek nem volt, annak a szántóföldjére szekérral vittek trágyát. Ezután következett az illető házána a tánc. Megfogadtak egy zenészt, a ganéjszállítók adtak két-három pohár pálinkát, adtak egy jó darab kenyeret, és akkor muzsikáltam hét órától éjjel tizenkettőig, egyig. Ezek a multságok télen voltak. Én is csináltam volt. Nem volt elég a trágyám, meghívtam a társaságot, s hoztak hat-nyolc szán ganéjt. Azt mondta a Halmágyi Mihály: Kicsi Zolti, megsegítlek muzsikálni. Vettem egy csomó pálinkát, a néptanácsbeliek odaadták a kultúrt. Azt mondták, díjmentesen megkapod egy éjszakára, mikor hívunk, örökre eljössz muzsikálni, ha kell, ingyen is. A kultúrt akármikor kell, megkapod. Nagyanyám süttött nyolc-tíz kenyeret, begyűtt mindenki. Úgy berúgott a társaság, hogy azt mondták, Zolti, ez olyan volt, mint egy lakodalom. A Halmágyival muzsikáltunk, majdnem reggelig.

– Ezek szerint közösen is játszottak a zenészek ?

– Hogyne. Volt olyan, hogy ott volt az öreg és a fiatal Halmágyi Mihály, Pulika János, az apja – Pulika Péter –, Zerkula János, Vándor János, meg én. De örökre egy gardonos ütötte, mert egy gardon megadja eleget a ritmust, akárhány muzsikás van. Egyik helyt ilyen nóta kellett, a másik helyt olyan nóta. Középlekon, a mi kerületünkben, a megálló körül – Sötétpatak, Borospatak – lassú magyarost, kettőst kértek, ott laknak a jobb emberek, nagyobb gazda emberek. Azok voltak a gögösebb emberek, a nagyobb táncosok, azoknak meg kellett válogatni a nótákat, mert akármilyen nem tetszett nekik. Amikor elmentünk távolabbra, Hidegségre vagy a Bükkbe, ott akármilyen nótát húztál, jó volt.

– Miért hívják Finánc Zoltinak ?

– Nálunk mindenkinek van mellékneve. Nagyapám apját hívták Fináncnak. Mikor gyerek volt, járt a juhokkal, s a patakfejekben meg a hegyoldalokban főzték az asszonyok a pálinkát. El kellett bújjanak, mert nagyon tiltották a pálinkafőzést, a fináncok keresték. A vénasszonyok kicsi

Fotó: Zsivora Zoltán

kunyhókban főzték a pálinkát, aztán bezárták a kunyhót és otthagyták a sok pálinkát kifőve. Volt ilyen nagy kádakban rozs megdarálva, pityóka megfőzve, összekavarták, vizet öntöttek hozzá és két hétig érlelték. Azt főzték ki, abból lett a jó finom házi főtt pálinka. A gyerekek jártak oda és megészlelték, hogy a kalyibákba pálinka van bezárva. Nekifogtak, berontottak és a keveréseket feldöntögették, a pálinkából meg beszédtek és jól berúgtak. Mentek haza, hej, de nem igen tudtak menni, mert olyan részegek voltak. Az apjuk szembement: Mi van veletek, a Krisztus tagadó-

tokat – mert azt káromkodták ezelőtt – berúgtatok, ugye!? A gyerekeket hazavitték, nagyapám apját úgy hívták, hogy Molnár Péter Bajusz, a Finánc nevet akkor kapta. Az 1850-es években lehetett ez. Az öregasszonyok megtudták, hogy melyik gyerekek voltak, elővették az apját. Az öreg elékapta a gyereket, jól elpáholta és akkor a többiek azt mondták, hogy „a finánc megkapta a keverést, s azután a jó verést”. Arról kapta a Finánc nevet az én nagyapám is – Molnár Imre Finánc. Én is ott nőttem fel nagyapáméknál, ezért Finánc Zolti a nevem.

Bankó András: Ne bánd, Tabán!

Sikerrel mutatkozott be szeptember 17-én az új folk-helyszín, a Tabán; meglehet a délelőtti borongós idő s az esőben kezdődő koncert nem használt a látogatottságnak, mégis számosan elzarándokoltak az eseményre. Az is meglepő – erről az egyik szervező, Farkas „Batyú” Zoltán számolt be – hogy nem erőlködtek alapítványi, pályázati könyöradományok fölhajtásával, tisztán piaci alapon találtak fedezetet az ingyen-hangversenyekhez az Országos Idegenforgalmi Hivatal, a Borsodi Sörgyár és az I. kerületi Művelődési Ház támogatása révén. A hat ország tucatszámú föllépőjének sikere méltán megalapozhatja egy hagyományos őszi, nemzetközi népzenei fesztivál távlatait, aminek aranyfedezetét valóban az igényes szerkesztés, a minőségi műsor-válogatás adhatja meg. (A zenei szerkesztő Éri Péter volt.)

A részleteket alig kell taglalni. Vannak kiváló hagyományörző együtteseink (idén a bagi és érsekszanádi csoport kapott meghívást a Tabánba) s az is természetes, hogy a Tatros, a Téka, a Dudazenekar vagy a Muzsikás általában sikert arat, Sebestyén Márta pedig időről időre szintén előrukkol valami meglepetéssel: ennyi elég is az „alapozáshoz”... Egészen különleges színfoltot jelentett viszont Pece Atanasovski macedon „dobos” (hangszerét valójában tapánnak nevezik) és a két fiatalabb fúvós muzsikuss föllépése; Stefcse Sztojkovszkij, illetve a pécsi Vígh Andor az ún. zurna dobhártyaszaggató hangján eregették a dallamot, mint amilyenekkel állítólag a bibliás időkben Jerikó falait sikerült összerogyasztani.

A fúvós különlegességeknél maradván Kerényi Róbert komendálta színpadra a Bákói Fanfáregyüttest (Romániából). A számos rezes és egy szál ütős előadó remek hangulatot teremtett – olykor hamis hangzatokkal adva meg a számok naiv báját –, ami összhatásában kissé a korai, amerikai dixieland zenét is visszaidézte (egyes trombita-, klarinét-szólóival, a tuba basszusával). A rezes bandák népszerűvé válásáról szólva Bob Cohen fölidézte, ezek Amerikában s földrészünkön is a századforduló környékén terjedtek el,

vagyis amikor a falusi tradícióból kikerült regrutának nem sok választása volt: vagy „tud” zenélni (nem-vonóson!), vagy mehet a frontra... Ha túlélte Észak-Dél és Kelet-Nyugat összes csatáit, hazakerülve csak-csak kezébe akadhatott egy gazdátlan rézfúvó, vagy eleve hozott egyet magával szüvenírnek – máris beépülhetett a friss tudás a hagyományba. Más szakmai vélemény szerint a bákói fanfárosok bármely jazz-fesztiválon is megállhatnák a helyüket.

Hasonló ovációt váltott ki – bár nem teljesen az ismeretlenség homályából toppanva elő – a Szászcsávási zenekar. Szánthó Zoltán „felfedezettjei” ismét feledhetetlen hangulattal tüzesítették át az estét, sejtetve azt is, hogy a szász, a román, a cigány és a magyar zene illetve tánc e fergeteges virtusának egyként Erdély a szülőanyaföldje! A másik vonós zenekar a Feketealjai banda (Cierny Balog) Közép-Szlovákia legközepéről érkezett. A szervezésben segítő Agócs Gergely úgy mesélte, hogy az eredetiség és a régies játékmód tekintetében egyformán figyelemreméltó, párját ritkító ez a szlovák zenekar, bár ott is – mint az erdélyi, vagy a magyarországi részekben – szintén a cigányzenészek húrjain maradtak fönn ezek az archaikus értékek. A fiatal felvidéki néprajzos még hozzátette, valamikor hat-hét zenekar is működött egy-egy faluban. Mára már nehezebb ezeket fölkutatni, bár a feketealjaiak így is a legfoglalkoztatottabbak közé tartoznak. A magyar bandákat számba véve elhangzott: Zoboralján szinte egy sincs, a Bodroghözben ötven kilométeres körzetre jut egy csoport, csupán a Mátyusföldön kedvezőbb a kép.

Az est helyes színfoltja volt Andy Irvine és Sebestyén Márta közös szereplése, viszont Farkas Zoltán „Krescendo” című koreográfiája – amelyben szatmári csapásolás ritmusa feleselt egy szál hegedűvel –csöndesebb, bensőségesebb előadóhelyet igényelt volna. Talán ezért bontakozhatott ki szédítően Maria Serrano és együttese (Sevilla, Spanyolország), hisz a szélesebb, nagyobb ívű mozgások, a dinamikusabb váltások több élményt kínáltak – kiegészítve a látványos flamenco-kosztümmel. A hazánkban Varga Gusztáv (Kalyi Jag) meghívására vendégeskedő csoport zenei vezetője, José Antonio Andrede boldogan hírelte, hogy '93 március a óta legalább 240 közös föllépést tartottak már a Kalyi Jaggal – többek közt német, svájci, olasz, francia, brit színpadokon

Fotó: Kása Béla

– s Bécsben legkevesebb háromszázezren látták produkcióikat. E nagy számok a szemléletváltás szempontjából fontosak, ugyanis a két csoport törekvése meglehetősen hasonló (a spanyol-andalúz flamencot éppúgy érdemes megtisztítani az „idegenforgalmi guánótól”, mint a cigányok honi hagyományát a „nótás kedvű ráakódásoktól”). Meglehetősen fáradtságos az eredeti motívumokat összekeresgélni a még élő táncagyományból s színpadra állítani úgy, hogy az süssön, mint a megszokott közegében, Maria Serrano és José Fortes vibráló párosát látva leszögezhető: a hatás lélegzetelállító. Ezt tanúsíthatja a tabáni közönség s az a tény, hogy a félórás ráadást jókedvűből adta a csoport (a közönség ezt

talán észre sem vette, illetve e nélkül le se eresztette volna őket a színpadról).

Az esemény szerényszámú szakmai érdeklődője közül megtisztelőnek számított Joe Boyd őszinte figyelme. (A Pink Floyd valamikori menedzsere a magyar és balkáni folkkal foglalkozó Hannibal Records, illetve a Ryco-Disc lemeztársaság munkatársaként immár jól ismeri a hazai élvonalat.) Megannyi ős-folkos hallgató egybehangzóan állította, az őszi nyitányig ez volt a legjobb az idei folkbulik közül. S hogy többen is lehattunk volna ? azt ne bánd, Tabán !, a szakmailag elmélyült munkát jövőre biztos bearanyozza a kegyes időjárás.

Gert Krautbauer fotóján Maria Serrano

Fehér Anikó: Beszélgetés Kányádi Sándorral

Fülledt „vénesszonyok nyara” tombolt szeptember elején, a kecskeméti Népzenei Találkozó idején. A gálaestek szokás szerint most is a másnapba nyúltak, ugyanazok az emberek ugyanazokkal találkoztak. Amolyan nyugodt, nagy, alföldies stílusban. Milyen jó, ha kétévente is, de van egy biztos pont, ahol éppen azt kapjuk, amire számítunk! Kányádi Sándor is ilyen biztos pont. No nemcsak Kecskeméten. A vállalt, vagy csak úgy megélt magyarságunkban. A Találkózón egy pohár kóla társaságában beszélgettünk.

– Hogy van mostanában?

– Ezt a nagy meleget, amit a Duna-medence alig tudott átlihegni, azt én igazán kényelmes körülmények között Hargitafürdőn, a Hargita fenyői között töltöttem egy olyan helyen, ahol este még olykor be kellett fűteni. Tehát ebből a szempontból azt mondanám: jól érzem magam.

– Hogyan alakul a vers? Munka közben érlelődik, vagy csak úgy jön magától?

– Nem tudom. Én elég ritkán író ember vagyok, mostanában azt szoktam mondani, az ábécét is kezdem elfelejteni. Mint a nagyon öreg tyúk, egyet-egyvet vetegetek.

– Mikor?

– Tulajdonképpen ez úgy van, hogy le kellene ülni és kellené dolgozni. Erre mostanában nem volt lehetőségem.

– A vers tehát úgy keletkezik, hogy az ember azt mondja: na most verset írok, és leül, gondolkodik, aztán ír?

– Mindenkinél és minden vers másképpen jön létre. Kicsi gyermekek közt voltam, kérdezték, hogyan születik a vers. Azt mondtam: úgy születik, mint a kicsi gyermek. Ledermedt a tanítóság (Bánffyhunyon volt, emlékszem), hogy most milyen borzasztó dolog következik. – Te szerinted hogy születik a kicsi gyermek? Másodikos gyerek volt. Vigyázzba vágta magát, s azt mondta: A gólya hozza! Na, mondom, van úgy, hogy a verset is a gólya hozza. De már egy harmadikos a háta mögött intett, hogy klinikán születik a kicsi gyermek. Mondom: igazad van neked is, olykor a vers is klinikán születik. Van, amikor gólya hozza, van, amikor klinikán születik. Ennél okosabbat nem tudok mondani róla. Elég gyöngye gólyajárás volt a nyáron, klinikai beavatkozásra nem volt alkalmam.

– Régebben, úgy öt-hat évvel ezelőtt sűrűbben jártak a gólyák?

– Ahol dolgoztam akkoriban, a Napsugár gyermeklapnál, én normára dolgoztam, mint mindenki abban az időben. A szerkesztőségben volt egy úgynevezett norma. Havi két-három írást muszáj volt megírni, mert különben kevesebb fizetést kaptunk. Éppen ezért miről lehetett tisztességesen írni: az évszakokról.

– És minden más fontos dologról...

– Igen. Úgyhogy akkor legalább volt valami kényszerítő körülmény. Istenem, megírtam annyit, amennyit megírtam, nem tudom, nem fölösleges-e az is?

– Milyen sűrűn jár át ide Magyarországra?

– Régebben az úgy volt, hogy kétévenként kaptunk útlevelet, azt kiszorongtuk, kiverekedtük és eljöttünk – az ember

Mi lennék?

*Tavasszal somfa lennék
talpig aranyban állva,
biztatón mosolyognék
a zsendülő világra.*

*Nyáron eperfa lennék,
tágas udvaron állnék,
aki alám ül, annak
jól fogna egy kis árnyék.*

*Ősszel almafa lennék,
piros almákat termő,
nem is csak egyetlen fa,
hanem almafa-erdő.*

*Ilyenkor télen aztán
gyertyán vagy fenyő lennék,
hogy aki fázik, égő
tüzemnél melegedjék.*

ide deportálta magát. Most az útlevél a zsebünkben, és akkor jöhetünk, amikor éppen dolgunk akad. Én az idén többször is voltam. Voltam Szlovákiában, Csallóközben, egészen Szentgotthárdig, Zalaegerszegig. Itt a kiskunságot is bejártuk a tavasszal a Forrással, és most jöttem erre a Hírös Hétre.

– Itt a Népzenei Találkózón adódik a kérdés: mennyiben befolyásolja a népzene, egyáltalában a zene a költészetet? Mennyire fontos az, hogy halljon, hogy hallgasson?

– Én szégyellek erről nyilatkozni, mert nekem nincs jó zenei hallásom, édesapámtól örököltem ezt a „botfűlűségemet”. Egyetlen vigaszom, hogy állítólag Petőfi Sándor is botfűlű volt, bár elég jó hallása volt a népdalokra.

– Én most mondhatnám azt, hogy Beethoven meg süket volt...

– Na-na, az egy egészen más dolog, neki belső hallása volt. Hogy mondjam, Petőfi talán azért hagyta abba a színjátást, mert időnként énekelni is kellett. Illyés mondja Babilról, hogy a szövegről lehetett tudni, hogy a Himnusz, vagy a Szózatot éneklie. Egészen biztos, hogy a népzenei, zenei dolgok befolyásolnak, de lehet, hogy én kompenzációból írok verset. Mert ha én énekelni tudok, talán eszembe se jutott volna írni. Nekem ami ritmusérzékem van, az úgy alakult ki, mint vak embernek a tapintása. Persze, ez talán túlzott szerénység? Nem, azt hiszem, így van. Mindig irigyeltem a jó hangú énekelni tudókat. Édesapám is így volt ezzel, olyannyira, hogy volt egy jó énekű, jó hangú juhász, és amikor szántottunk édesapámmal, édesapám azt mondta: Pali, add nekem a hangodat! Neked adom a két lovat, ekét, taligát, s ha akarod, ezt a kicsi gyermeket is, csak add nekem a hangodat! Pali azt mondta: nem lehet, Miklós bácsi. Tehát az a baj, hogy ezt nem lehet cserélni, így én megcsodálom, meghallgatom, nagyon örvendek nemcsak a népzenei, a komoly zenének is, mert hát valamikor a verset énekeltek

is. Balassi „ősünk” még valamilyen dalnak a nótájára írta a verseit. Vagy mondták, vagy kántálták, vagy énekelték a verset. Gutenberg óta száműzött könyvbe a vers és vált külön a szöveg és a dallam. Most, a modern lehetőségekkel – televízió, rádió – én gondolom, megint összekapcsolódik a kettő. Vannak is erre példák. Ezért szeretem pl. a Kalákásokat többek között. Ők egy elegáns zenei tálcán kínálják a verset. Én sokszor voltam velük a Marczibányi téren is és egyéb helyeken is, tizen-, huszoneves fiatalok tapsolnak Ady Endrének, Kosztolányinak, Babits Mihálynak, Weöres Sándornak. Ha nem volna ez az elegáns zenei tálca s ez a jó dikció, ahogy tálalják a verset, akkor talán eszükbe se jutna elolvasni.

– Sokat írt gyerekeknek. Nem tudom, van-e egyáltalán külön gyerekirodalom?

– Énszerintem nincsen. Csak vers van és nem vers. Az asztal az asztal. Ha alacsony, ha magas, annak asztalnak kell lennie. Ha alacsony, azért az, hogy a kicsi gyermek is fölérje. Pont úgy asztal, sőt a mi vidékünkön még cifrábbra is faragják. Amikor felnőtt-asztalhoz ültetik a gyereket, a feneké alá tesznek egy párnát, hogy

fölérje. Ez a magyarázat. Az egész nagy magyar költészetet – a legjavát, Arany Jánost, Petőfit – én nyugodtan merem ajánlani gyerekeknek is. Az Anyám tyúkját én hallottam Sinkovitstól úgy, hogy a könnye a felnőtteknek is kiesett. Azonkívül a Toldiról döntse el maga, hogy felnőtt irodalom-e vagy gyermek! Tehát csak jó vers van. Van persze,

amit nem ért meg a gyermek. A Shakespeare-előadásokból még a legodahangoltabb fülű is első hallásra 40%-ot ért meg. Én pl. gyermekversként a legnagyobb magyar, úgymond egzisztencialista vers négy sorát szoktam ajánlani második elemistáknak:

A semmi ágán ül szívem
Kis teste hangtalan vacog
Köréje gyűlnek szelíden
S nézik, nézik a csillagok.

Én ezt például nagyon jó gyerekversnek tartom. Mert a felnőtt ehhez számár! Mert nem tudja a semmit elképzelni. A gyerek le is tudja rajzolni.

– Fontos-e a zene a gyerekeknek? S a jó zenei környezet mit befolyásolhat a gyermek lelkében?

– Én csak azt tudhatom, hogy a gyerekeimből reneszánsz „léhütőket” akartam nevelni. Zene – idegen nyelv – sport. Ha ezt tudják (a szakma majd később jön), ha utcaseprők lesznek, akkor is különb emberek lesznek. Amint hallhatja, a fontos dolgok között én a zenét az első helyre tettem.

– Milyen formában? Az anya énekeljen, vagy más...

– Nyilván itt kezdődik az egész dolog. Platon mondja, sőt Kodály is, hogy a gyermek nevelése az anyaméhben kezdődik el. Minden bizonnyal az állapotos anya, aki dúdolgat magában, vagy éppen koncertre jár, zeneileg nevei a gyermekét...

Beszprémny Katalin – Borbély Jolán: Élő népművészet

Idén XI. alkalommal hirdette meg a Magyar Művelődési Intézet az országos népművészeti kiállítás pályázatát, mely – hagyományosan – bemutatkozási fóruma a népművészeti kézműves alkotóknak, alkotó közösségeknek, iskoláknak, a kézműves mesterségek minden műfajában.

Az országos megmérettetést megyei kiállítások, zsűrizések előzték meg. A budapesti bíráló bizottság elé a Néprajzi Múzeumba már a legszínvonalasabb 3605 pályamű érkezett, melyből 2365 alkotás minősült arra érdemesnek, hogy a kiállításon szerepelhessen.

A zsűri összesen 76 díjat osztott ki – bútorkészítés, használati tárgy, népi szobrászat, fém, kovácsoltvas, történeti hímzések, vászonhímzés, vászon szöttes, gyapjú szöttes-nemez, iparművészeti jellegű textilek, ifjúsági szöttes, öltözködés, fazekasság, ifjúsági fazekasság, gyermekjáték, bőrművesség, vessző-szalma-gyékény-csuhé, népi hangszerkészítés, és az egyéb kategóriában összefoglalt: tojásfestés, ékszerkészítés, mézeskalács-készítés műfajában.

Mint ebből a hosszú felsorolásból is kitűnik, szerencsére a rendezők nagyon gazdag anyagból válogathattak a bőség zavarával küzdve.

Egy ilyen országos rendezvénynek legfontosabb célja, hogy képet adjon a kézműves mozgalom eddig elért eredményeiről, és a nagyközönség elé tárja azokat a „felfedezéseket”, gyűjtéseket, újrafogalmazásokat, melyek az elmúlt évek során születtek.

Természetesen a kiállítható tárgyak mennyiségének határt szab a terület nagysága. Így adódnak olyan félreértések, megbántódások, melyek emberileg érthetőek, hiszen mindenkinek a saját munkája a

legkedvesebb, legszebb, de be kell látni, hogy egy országos kiállításra való felkészülés már önmaga nagy elismerést, komoly értéket, rangot jelez.

A rendezés koncepciója az volt, hogy bemutassuk azokat a törekvéseket is, melyek már az iparművészet, a design felé próbálnak mozdulni.

A kiállítás nemcsak azért viseli az „Élő Népművészet” címet, mivel mai alkotásokat láthat az arra járó, de élő azért is, mert a nyitva tartás ideje alatt gyermektáncházzal, gyermekjátékszókkal, kézműves-foglalkozásokkal, mesterségek bemutatásával, karácsonyi vásárral színesítjük ezt a Néprajzi Múzeum által számunkra rendelkezésre bocsátott három hónapot.

(A kiállítás január 9-ig még megtekinthető a Néprajzi Múzeumban.)

Bankó András: Dalok – szám(ki)vetésből
Kobzos-összegzés

Régizenét művelni bajosabb, mint népzénét. Míg az utóbbinál a lejegyzések pontossága általában ellenőrizhető a hangzóanyagról, s a megszólaltatás helyszíni tapasztalatokkal is alámankózható, addig a XVII-XVIII. század előtti műzenei darabok kottaemlékei csak elnagyoltan utalnak a ritmussajátosságokra, díszítésekre – Jánosi András vélekedése szerint az akkor élő, általánosan ismert zenei gyakorlat fölöslegessé tette ennek részletezését, rögzítését – ma már nehéz újra fölépíteni a hiteles hangzasképet. Fejtörést okozhat a hangszerhasználat is; szükséges-e a korhű zeneeszköz, vagy a maival helyettesíthető, jó-e lant helyett a gitár, viola da gamba helyett a hegedű...? Nagyjából ezek az „aggságok” magyarázzák, hogy régizenéből repertoárt válogatni csak annyian indulnak, mint számkivettségbe – még a becses kincs se kecsegtet kárpótlással. Leghamarabb talán azoknak sikerül az elszánás, akik fél szemüket a népzénén tartják, hisz azután, hogy a világi zene elkülönült az egyházi irányzatoktól, az udvari és paraszti muzsika még élénk kölcsönhatásban maradt.

Kobzos Kiss Tamás azok közé tartozik, akik nem csupán a fél szemüket tartják a népzénén, hanem – így pontosabb a kép – egyik szeme a folkon, másik a régizenén. Most végre – négy elvetélt Hungarotonos lemeztérv s egy szétkapkodott svájci műsoros kazetta után – elkészíthette első itthoni, önálló hanghordozóját, melynek címe: *Vándorok énekei*. A témák történetileg Szent Istvántól ívelnek az 1848-at követő időkig, műfajilag pedig éppúgy föllelhető a népballada és a katonakísérő, a diák- és a bordal, mint a mai értelemben vett protest-song előfutára (Jövendölés az első oskoláról a Somogyban), és a „korszerű” versmegzenésítés (az előadó édesapja, Kiss Tamás költötte a Csokonai piramisa c. művet). Játszik szólóban (Balassi Kegyelmes Istenével – például – Cseh Tamás-i hangulatra emlékeztető atmoszférát teremt), de tud vérbő verbunkot (a Jánosi együttessel: Este jött a parancsolat), s meditatív, bár „rockos” közjátékkal

tűzdelt lehetfinom lírát (Ökrös Csabával: Molnár Anna balladája).

Hangszerhasználatában különös a hegedő nevezetű, koldusok és vándorzenészek által nyűtt, egy fából faragott három húros vonós – amit időközben a hegedű kiszorított – hangzása takaros emlék a trubadúrok aranykorából. Az összeállítás egyetlen külhoni eredetű dalát török barátjától tanulta, s maga fordította le szövegét. Kíséretében egy kobaktökből készített tamburát szólaltat meg, mert hatásában ez áll legközelebb pengetőseink közül az előázsiai saz-hoz. (Ugyanerre hangszerelte Kós Károly: Attila királyról való énekét is a saját dallamával... – ezt az egyedülálló kísérletét vajon mikor örökítheti meg?!) Mellesleg a keleti rokonságra, kapcsolatokra visszamenő zenei világ csöppet sem lóg ki a sorból; épp az összetartozás hangsúlyozásával teremt távlatokat népzénénk hihetetlen gazdagságának illő értékeléséhez, sokrétegűségének megbecsüléséhez. (S ha már idáig jutottunk, további ötletek egy eljövendő Kobzos-albumhoz: jó volna hallani tőle doromb-éneklést, ún. hömit, amikor egyszerre két hangot szólaltat meg torka a középzásiai énekesi gyakorlat szerint, érdekes lenne tekerőjátékát, vagy néhány zsoltár-interpretációját rögzíteni. Adós még a kiadói szféra – legalább! – egy Montanaroval közös anyaggal, a lantirodalom javából L. Kecskés András együttesével válogathatna, míg a Jánosi együttessel megszólaltatott '48-as dalok hiánypótlóak lehetnének az iskolai oktatásban!) Egyelőre annak is örülni kell, hogy ennyire telt.

Kobzos Kiss Tamás kazettája – s a szöveg mellékletet tartalmazó könyvecske – megkülönböztetett figyelmet érdemel tematikai változatossága, de zenetörténeti ismeretgazdagsága, lendületes és élvezetes életre keltése miatt is. Ezen erények meggyőzően összegzik az előadó törekvéseit – egyben visszamenőleg igazolva a fölvetett művésznév létjogosultságát, hisz a koboz éppoly „számkivetett” szereplője a régizenének, mint a népzénének. A kazetta segítségével erről már azok is meggyőződhetnek, akik élőben még nem hallhatták tőle évezredekén át „vándorló” énekeit.

(Kiadta a tatabányai Magyar Garabonciás Szövetség.)

Óévbúcsúztató harsogtatás Gyimesbükkön
Karácsonyné Molnár Erika gyűjtése

A harsogtatás szokását rokoníthatjuk a moldvai hejgetéssel vagy urálással, mely zajcsapással, bőségvarázsló rigmusokkal, adománykéréssel egybekötött szokás. Szövegében a gabona útját követi a kenyér elkészültéig, emellett jókívánásokat sorol a gazda és családja számára.

Gyimesbükkön ősztendő délután indulnak el 2-6 fős csoportokban a fiúgyerekek. Általában 10-18 éves korukig járnak harsogtatni. A legfontosabb szereplő neve a „Pap” a ház előtt mondja el a történetet Szent Szilveszterről, aki a búzát learatta, majd a malomba elvitte, hogy a molnár megőrölje. Ezután minden jót kíván a ház lakóinak. A házban már együtt éneklük el a „Jó estét, jó estét kedves házigazdánk” kezdetű dalt. A harsogtatás további szereplőinek fontos eszköze az ostor, amelyet kenderszöszből, 8-10-12-es fonattal készítenek.

(Bemennek az udvarba, a Pap az ajtó előtt áll meg, a Harsogatók egy kicsit hátrébb helyezkednek el.)

PAP: – Jó estét, jó estét kedves gazduram beeresztesz-e?

HÁZIAK (bentről kiáltanak ki): – Gyere bel!

PAP (az udvaron, folytatja):

Beeresztenek, becsiszegünk, becsoszogunk,
nyírfakéreg a bocskorunk,
hajdinaszár az ostorunk.
Hajrá gyerekek!

(Hátranézve bíztatja társait, akik a „Hajrá gyerekek!” részénél minden versszak után az ostromot pattogtatják.)

Szent Szilveszter felkelt, kiment a mezőre,
Megnézte a búza megért-e.
A búza meg volt érve,
férgék húzták, madarak szórták.
Hajrá gyerekek!

Kiment tizenkét szekervel,
learatta, felrakta,
elvitte a malomba,
mikor a molnár meglátta,
fekete kalapját a földhöz vágta,
s kifutott a fekete erdő alá.
Onnén nézte a tizenkét szekér búzát.
Hajrá gyerekek!

Béjött, megőrölte a búzát,
Szent Szilveszter hazavitte,
Nagymama süttött sok-sok kis karikót
Kitette az ablakba,
Hogy minél hamarabb tudjuk elvenni.
Hajrá gyerekek!
Még mondanék, még mondanék,
de attól félünk, hogy megvirjadunk,
mert mi nem innen vagyunk,
mi onnan vagyunk, ahol
léggel szánt'nak, csepűvel boronálnak.
Hajrá gyerekek!

Adjon az Isten ennek a gazdának
egy olyan feleséget, amelyik
szereti a sört, a bort, a pálinkát,
de még jobban az urát!
Hajrá gyerekek!

– Gyertek menjünk bel!
(szólítja a társait, akikkel együtt bemegy a házba)

MIND

(együtt éneklük, a háziak az asztalnál ülve hallgatják):

Kotta:

Jó es-tét, jó es-tét,
Ked-ves há-zi-gaz-dánk,
Az el-mú-ló év-ből
Egy-pár ó-ra van már.

(*Lejegyezte: Lázár Katalin*)

1. Jó estét, jó estét kedves házigazdánk,
Az elmúló évből egypár óra van már.
2. Jobban kérjük Istent, hogy a jövő évben
áldja meg munkánkat áldott kezeivel.
3. Áldja meg az Isten a házigazdáját,
A házigazdáját s az egész családját,
4. Adjon az Úristen boldog új esztendőt,
S még boldogabb legyen amilyen most eltőt.
5. Mi nem azért jöttünk, hogy cirkuszt vezessünk,
Hanem azért jöttünk, hogy Istent dicsérjük.
6. Mi innen elmegyünk oda honnan jöttünk,
S még újra azt mondjuk, boldog új esztendőt!

Bihari-Sokk klub az Almássy téren

Egy szép napon – majdnem egy éve – régi és új táncosok, régi és új zenészek úgy gondolták: ha a maguk kedvére is, de megpróbálkoznak a rock-zenélés felszabadító örömeivel. Előbb csak az otthon melege nyújtotta biztonságban: a Bihariban „terhelték” és vidították barátaikat az örökzöld dallamokkal. Később – hála a Vasas együttes nem teljesen kockázat nélküli meghívásának – feljutottak a világot jelentő deszkákra is. Akik ott voltak, emlékezhetnek a forró hangulatú éjszakára!

Most megalakíthatták – már nemcsak a maguk kedvére, sőt! – a BIHARI-SOKK klubot az Almássy téren, mely eddig két alkalommal fogadta szeretettel mindazokat, akiknek kedvük van havonta egyszer – minden

hónap utolsó péntekén – tág baráti és főként néptáncos körben egy jó bált végigtáncolni, ezúttal nem népzene.

Félreértés ne essék: ezen alkalmakkor a BIHARI-SOKK csak mint vendéglátó lép színpadra. Meghívja ugyanis azokat, akiknek van kedvük más műfajokban kalandozni,

IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál 1995. május 31.- június 5.

Kóka Rozália:

*Csángó versmondó és népdaléneklési verseny Budapesten
„Moldovának szép tájain születtem...”*

A moldvai csángómagyaroknak több évszázados történelmük során, máig nem adatott meg, hogy anyanyelvüket, miként más, boldogabb népek, természetes módon, templomban, iskolában, munkahelyükön szabadon használhassák.

Mégis, e lét peremére szorított magyar népcsoport őrizte meg számunkra anyanyelvünk, zenei anyanyelvünk legősibb rétegeit. Költő mindössze egy került ki közülük, Lakatos Demeter, aki magyar verseit román helyesírással írta, mivel csak román iskolában tanulhatott. Annál több volt köztük a mesemondó, a nótafa.

Az 1944 után Baranyában letelepített néhány száz csángó közül többen megkapták a Népművészet Mestere címet is. Közöttük is kimagasló személyiség volt Simon Ferenc Józsefné, Fazekas Ilona. Domokos Pál Péter fedezte fel még otthon, a Bákó megyei Lészpeden 1932-ben. Attól kezdve több száz „világi éneket” és egyházi népéneket, siratót rögzítettek fonográfhangokra, majd magnetofonszalagokra a gyűjtők. Aligha van ma olyan népdalénekes, aki ne ismerné valamely dalát. Az írástudatlan, de saját értékeit jól ismerő, öntudatos csángó asszony életében arra volt legbüszkébb, hogy „Kodály Zoltán előtt énekelhettem, aki több dalomat is felvette. Kétszer szorítottam vele kezét.”

A tíz éve elhunyt csángó költő emlékére és a száz éve született nótafa tiszteletére rendezte meg a Lakatos Demeter Egyesület 1994. november 19-én, a TIT Székházban a versmondó és népdaléneklési versenyt középiskolásoknak. A versmondók-

akiknek van kedvük „másik arcukat mutatni”. Így kiderülhetett a Hegedős zenekarról, hogy akár Közép-Európa legjobb ragtime band-je lehetne, hogy Satya torkában Louis Armstrong reinkarnálódott, Gázsáékról és Edőcsékről, hogy klasszikus zenei vénájuk is csapolható, Prókai Annamáriáról és Schlanger Andrásról, az Új Színház színészeiről, hogy nemcsak Ilma és Balgáként remek páros, de a rock színpadán is. Akinek Sokk lenne a műkedvelés egész estére, az pallérozott műfaj-otthonos zenét is hallgathat: legutóbb KOROM ÉS ANGYALSZÍV lemezbemutató koncertre táncolhatott. (Apropó, akik látták, tanúsíthatják, hogy Udvaros Dorottya is ott ropta azon az estén!)

December 27-én pedig a BIHARI-SOKK születési buliján vendég a KIMNOWAK, a MÉTA zenekar és megint színészek.

Jöjjön mindenki, akinek van kedve mulatni, vagy sokkos állapotba kerülni! Jelentkezzenek azok, akiknek az sem lenne Sokk, hogy a színpadon, felelőtlenül a másik arcukat mutassák! (-eNe-)

DUO SOUND

2074 Perbál, Egyetértés ltp. A/15.

Tel.: (26)337-090, 201-0393

Fax: 202-2047

HANGFELVÉTEL-LEMEZKIADÁS HANGOSÍTÁS-VILÁGOSÍTÁS HANG-FÉNY TERVEZÉS, KIVITELEZÉS

Egyéb szolgáltatások:
színpadok építése, műsorok szervezése,
rendezvények teljes körű lebonyolítása

nak tíz költeményt, az énekeseknek tíz csángó népdalt kellett megtanulniuk. Mindkét kategóriában nagyszámú nevezés érkezett, a feladat láttán azonban a versmondók egy része meghátrált. Végül tíz versmondó és harminchat énekes jött el az ország minden részéből, és itt volt tizenegy Csíkszeredán tanuló csángó diák is. Az ő jelenlétük különös hangulatot varázsolt köztük.

A hazai legjobbak díja egy kirándulás Pünkösdkor a csíksomlyói búcsúra és egy csángó faluba. A moldvai fiatalok magyarországi honismereti táborozáson vesznek részt a jövő nyáron. Hat versmondó és húsz énekes nyerte ezt a jutalmat.

A meghallgatás után a legeredményesebben szereplők gálaműsoron mutatkoztak be a nagyszámú közönségnek. A magas színvonalú, emelkedett hangulatú hangversenyen kirajzolódott egy nagyon tehetséges, a moldvai magyarság ügye iránt elkötelezett ifjú énekes generáció. A legjobbak között is kiemelkedő élményt nyújtott a csákvári Bokodi Boglárka, a Gencsapátiból érkezett Bognár Szilvia, a tapolcai Polgár Ágnes, a székesfehérvári Horváti Kata és Baksa Katalin, valamint a dioszéni Tampu Tatjana.

A gálaműsor záróakkordjaként az ifjú énekes sereg és a közönség együtt énekelte Simon Ferenc Józsefné estéli imáját: „A fényes nap imá lenyugodott...”

TÜNDÉRRÓZSA

III. Nyugat-magyarországi Táncháztalálkozó
Mosonmagyaróvár, 1995. február 4.
Flesch Károly Kulturális Központ

„Tündérróza”. A név mögött egy legenda rejtőzik, amely egy kis tündérlányról, Rózsikáról szól.

A hagyomány szerint a Szigetközben a régi időkben tündérek laktak. Segítették az embereket, szeretetben, békességben, boldogságban éltek velük. Ám az emberek között elharapódzott a gonoszság és a rosszindulat. Mivel a tündérek nem állhatták az emberek újonnan szerzett tulajdonságait, úgy határoztak, hogy elköltöznék más, nyugodt, békés tájra, ahol szeretetben s boldogságban élhetnek tovább, távol az emberi gyarlóságtól és gyűlölködéstől.

A legkisebb tündérlány, Rózsika azonban kérlelni kezdte a tündérrózsát, hogy ő itt maradjon, mert ő így is nagyon szereti őket.

Tündér Ilona végül engedett Rózsika kérésének, de csak virág formájában maradhatott e tájon. Így lett a szigetközi Duna-ágakban tündérróza, melyre ha ránéznek az emberek, a szívük megvilágosodik, megtisztul, s felemelkedik a kis virág szépségétől.

Szeretnénk, ha a mai nehéz időkben ez a rendezvény egy kis virág lenne, ami ha csak egy napra is, de a „régit”, tiszta emberi értékeket idézné.

Tervezett programok:

Kirakodóvásár, módszertani előadások, könyvbemutatók, táncoktatás, játszótér gyerekeknek, zenei ínyencségek, népi színjátás, szőlőtáncverseny, gálaműsor
A farsangi felvonulásra jelentkezni lehet:
Lajta Néptáncgyűlés, 9200 Mosonmagyaróvár, Engels u. 14. Tel.: (96) 215-866, (96) 215-651

FOLK PROGRAMOK

Széki bál 1995. január 27.

Sirtos Farsang 1995. január 28.

Cimbalmos bál 1995. március 3.

Almássy téri Szabadidőközpont

VII. Almássy tér 6.

Buza Kiss Ildikó: A MÉTA vendégszereplése Freiburgban

Az első freiburgi Magyar Bál és Táncház telt házzal, remek hangulattal, nagy sikerrel zárult. A Schloß Reinach nagytermében az UNGAR Quartett szórakoztatta a közönséget, az intímebb hangulatú „Barrique”-ban a MÉTA játszott. Az együttes híre már jóval előbb megérkezett hozzánk.

Mégis nagy meglepetés volt az este, mert a műsor messze fölülmúlta várakozásainkat. Fantasztikus lelkesedéssel, teljesen „uralták a terepet”, s magukkal ragadták a temperamentumáról nem éppen híres német közönséget, a már itt született félig magyar – félig német ifjúságot, akiknek ez a zene természetesen az otthont, a hazát jelentette.

Baselből, Colmarból, Mulhouse-ból, Stuttgartból (!), Frankfurtból, s Dél-Németország több kisebb-nagyobb városából jöttek a vendégek a bálra, s öröm volt látni, ahogy együtt táncolja a körscárdást magyar, német és francia.

Mondhatom azt, hogy ilyen lelkes és nagy tudású művészeknél nem is lehet rossz közönség?! A Freiburgi

Magyarok Baráti Köre nevében nagyon köszönjük a MÉTA valamennyi tagjának ezt a felejthetetlen estét, s azzal a reménnyel zárjuk sorainkat, hogy nem utoljára láttuk őket városunkban!

*Budapest Folk '95 – III. Budapesti Folk Fesztivál
1995. május 26-28.
Helyszín: Orczy Kert*

Nemzetközi folkzenei koncertek

Táncgyűttesek versenye

Fesztivál-díjak

Gálaműsor

Kirakodóvásár

Gyermeknap

Folk-kocsmák

Táncházak

Jó levegő

Étel-ital

Olcso kemping

Zachár Ottó: Ott voltunk Strakoniceben

Otava és Volinka – e nevek gazdáit cseh népmesei alakoknak vélné az ember. Valójában két folyóról van szó, melyek a dél-csehországi Sumava hegységben egymástól csupán néhány kilométerre eredvén északnak fordulnak, majd egy jókora, Budapestnyi hegyes-erdős terület körülölelése után a Sumava északi peremén egyesülnek. (A folyó az Otava nevet viszi tovább, a kincses folyóét, melynek medrében Katowicénél gyöngyöt halásztak, illetve Piseknél aranyat mostak a partján a korábbi évszázadokban.)

Itt, a két víz összefolyásánál keletkezett szirt-nyelven épített várat a már meglévő település mellé 1220-35-ig Bavor nemes úr, aki később a település és az általa alapított vár után nyerte előnevét is. Az 1253-as oklevél már „Bavarus de Straconic” néven említi az arany mezőben kék lovas címerű királyi főpohárnokot, az országos bíróság főtisztjét. A krónikás szerint 1243-ban Bavor a vár nagyobb részét a már korábban is szövetségeseinek számított johannitáknak ajándékozta. Utódai, akik a román stílusú várat a gótika jegyében építették át, illetve bővítették, a zvikovi vár nagyai is voltak, innen adódik az épület legjellegzetesebb részének, a hajó keresztmetszetű „rumpal” nevű toronynak a zvikovi vár tornyával való hasonlósága.

1402-ben – miután a Bavor nemzetség 1380-ban kihalt – Hradeci Henrik perjel a várat teljesen a keresztiesek kezére juttatta. 1421-től itt székelt a rend nagyperjele 1694-ig, mikoris Prágába, a Máltaiak terénél lévő székházába tette át működését. Így nem csodálható, hogy a huszita háborúk alatt a strakonicei vár a reakció bástyája lett. 1449-ben itt kötötték az ún. „strakonicei egyezséget”, az urak szövetségét a későbbi „huszita király”, Podebrad György ellen.

A vár melletti, részben az Otava szigetén, részben a folyó bal partján létrejött település 1367-ben kapott városjogot. Fejlődését a harmincéves háború megszakította, a leromlott város hosszú ideig nem volt képes magához térni.

A XVIII. század elejétől az ipar nagy fejlődésnek indult. Legnagyobb hírnévre a kötőipar tett szert, 1716-ban alapították például a harisnyakötők céhét. Termékeik minőségéhez hozzájárultak az idehívott svájciak, akik az áru festését tanították meg a helybelieknek. A műhelyek hamarosan a kötött sapka gyártására álltak át, 1800 körül már mintegy 80 mester terméke jutott el külföldre. Nemsokára megjelent a manufaktúra és vele Strakonice híres terméke, a fez, melyet 1878-ban már öt üzemből exportáltak a mohamedán világba.

Az Almássy téri Szabadidőközpont pincéjében
halódó poraiból feltámadni készül a
PROFOLK CENTRUM
Barvich és Hollókői bácsik segítségével.
KÍNÁLUNK ÉS KERESÜNK BIZOMÁNYBA
HANGSZEREKET, KAZETTÁKAT, CD-T.
Pro folk = a népért,
de úgy, hogy ne csak mi járjunk jól.
Nyitva: kedd és péntek 14-18 óráig.

Itt élő legendás alak volt a búcsúról búcsúra járó svanda – a dudás (svanda=tréfa, móka) – aki a hagyomány szerint az ördögnek is játszott hangszerén a helységtől északra fekvő Sibeniki csúcson.

Strakonice 1967-ben, várossá nyilvánításának 600. évfordulóját dudásfesztivál rendezésével ünnepelte. Kétszázötvennél több résztvevő volt, köztük külföldi együttesek, például Angliából, Franciaországból, Írországból, Lengyelországból.

Idén, augusztus 25-28-ig tartott a XI. Nemzetközi Dudásfesztivál. A rendezés jórészt a már kialakult hagyományokat követte: koncertek a várudvaron, a várkertben a Szent Markéta templomban, dudu a hagyományos, a vallásos zenében, a jazzben, a popban.

Az állandó hazaiakon kívül jó ismerősként üdvözölhetjük az éneklő hangú „small pipe”-okon játszó nort-humberlandi Smith-Davidson kettőst, a skót dudákat és sípokot használó, hol lány, hol markáns – de mindig dallamos – kelta zenéjű bretagneiakat, a harsány-sikeres olaszokat, a legtöbbször az elmúlt századok városi népzenejét reprodukáló luzsikai szorbokat, a középkori vásárok, sokadalmak miszticizmusát idéző hajdanán NDK-s együttest, a Spilwut-ot.

Bár a program több, ritkán vagy soha nem szerepelt náció muzsikáját ígérte, ezek elmaradtak, csupán a román „Bradetul” együttes hozta el a havasi pásztorok méhrajzásához hasonlatos hangzású, sose hallott zenéjét.

Nem maradt el viszont a „Magyar Dudások” fellépése. A Sívöltő, a Méta együttesek tagjaiból, illetve barátaiból alakult 11 tagú alkalmi társulás a meghallgatás alapján minden lehetséges programban teret kapott. Elfogultság nélkül megállapítható, hogy a dudaszámok (dunántúli, moldvai), valamint a táncospárnak is lehetőséget nyújtó mezőségi muzsikák előadásával az együttes nagy tetszést aratott, nemcsak az előadásokon a közönség, de a színpad melletti éttermet állandóan megtöltő szereplők körében is, örömeik-énekeik-táncuk alkalmából. Számszerű sikert jelent a Fesztiválon nézőként jelen levő BOHEMIA Baráti Körnek a hazafelé tartó autóbusszon való szavazása: a bretagneiak (és a Spilwut) előtti első hely.

De talán mindezeket túl a részvétel volt a legfontosabb: kultúránk egy szép szeletét tudtuk megmutatni a világnak. Az együttes tagjainak – Balla Zoltán, Berán István, Kato- na Ferenc, Kovács Géza, Kozák József, Kuczera Barbara, Mohácsy Albert, Mucsi Tímea, Nagy Zsolt, Nyitrai Péter, Salamon Beáta – köszönet jár ezért.

(Fotó: Zachár Ottó)

INFOSEC Kft.
Video és audio demo és szakanyagok
szerkesztése és kivitelezése
Népzenei szaktanácsadás
Rádiós és televíziós tevékenység a
népzene-néptánc területéről (BETACAM, VHS)
Fehér Anikó ügyvezető • Tel.: 160-9574

Táncházak – klubok

BUDAPEST

BIHARI-SOKK

Táncos klub - néptáncosok, népzeneészek:
mindannyian más arcunkat mutatjuk.

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Minden hónap utolsó péntekjén 22-05 óráig

BOLGÁR-GÖRÖG-MAKEDÓN TÁNCCHÁZ

Zsaránok együttes Lágymányosi Közösségi Ház

1117 Bp., Kőrösi J. u. 17. Tel.: 166-4627

Péntekenként 19 órától

CALCUTTA TRIO Indiai zenei klub

Marczibányi téri Művelődési Központ

1022 Bp., Marczibányi tér 5/A. Tel.: 135-1168

Minden hétfőn 19 órától

CIGÁNY HÁZ -ROMA FOLKLÓR EST Cigány népzenei klub

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Havonta egyszer pénteken

FALKAFOLK Balkán táncház

Fővárosi Művelődési Ház

1119 Bp., Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360

Minden szerdán 19 órától

GÖRÖG FOLKLÓR KLUB

Házigazda: Taverna együttes Virányosi Közösségi Ház

1125 Bp., Szarvas G. u. 8/C. Tel.: 155-0811

Minden páros pénteken 19 órától

KALAMAJKA TÁNCCHÁZ

Belvárosi Művelődési és Ifjúsági Ház

1056 Bp., Molnár u. 9. Tel.: 117-5928

Minden szombaton 17-18-ig aprók tánca,

19-20-ig tánctanítás 20-24-ig táncház, 23-02-ig össznépi vigadalom

KELTA-KLUB

Virányosi Közösségi Ház

1125 Bp., Szarvas G. u. 8/C. Tel.: 155-0811

Minden páratlan pénteken 19 órától

KLEZMER-KLUB

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Minden hónap 4. hétfőjén 19 órától

KOLOMPOS GYEREKTÁNCCHÁZ

Békásmegyeri Közösségi Ház

1038 Bp., Csobánka tér 5. Tel.: 180-2433.

Kéthetente szombaton 17 órától

Jókai Mór Művelődési Központ

Budaörs, Szabadság út 26. Tel.: 153-6008

Havonta egyszer, szombaton 16 órától

LOS ANDINOS KLUB Dél-amerikai táncház

Almássy téri Szabadidőközpont, 1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-

8709. Minden hónap első hétfőjén 19 órától

LOS GRINGOS KLUB Dél-amerikai táncház

Fővárosi Művelődési Ház, 1119 Bp., Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360

Minden hónap utolsó péntekjén 19 órától

Fotó: Kozma Gyula

MAKÁM Etnozenei klub

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Minden hónap harmadik hétfőjén 19 órától

MASKARADES Görög klub – táncház

Kosztolányi Kulturális Központ

1093 Bp., Török Pál u. 3. Tel.: 118-0193

Minden hónap első szombatján

MÉTA-KLUB Táncház

Józsefvárosi Klub 1085 Bp., Somogyi Béla u. 13. Tel.: 118-7930

Aprók tánca 17-től, felnőtt táncház 18-24-ig minden vasárnap

M.É.Z. EGYÜTTES Skót-ír táncház

Virányosi Közösségi Ház

1125 Bp., Szarvas G. u. 8/C. Tel.: 155-0811

Minden hó első és harmadik vasárnapján 19 órától

MUZSIKÁS GYEREKTÁNCCHÁZ

Fővárosi Művelődési Ház

1119 Bp., Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360

Minden kedden 17.30-tól

MUZSIKÁS KLUB Táncház

Marczibányi téri Művelődési Központ

1022 Bp., Marczibányi tér 5/A. Tel.: 135-1168

Minden csütörtökön 20-tól

RECE-FICE Balkán táncház

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Minden hétfőn 18 órától.

Minden hónap második hétfőjén klubnap meghívott vendégekkel.

SIRTOS Görög táncház

Almássy téri Szabadidőközpont

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Minden vasárnap 18 órától

TATROS EGYÜTTES Guzsalyas - gyimesi, moldvai táncház

Marczibányi téri Művelődési Központ

1022 Bp., Marczibányi tér 5/A. Tel.: 135-1168

Minden szerdán 19.30-tól

TÉKA TÁNCCHÁZ

I. kerületi Művelődési Ház; 1011 Bp., Bem rakpart 6. Tel.: 201-0324.

17-től gyerekeknek, 18-tól tiniknek 19-től felnőtteknek.

Minden pénteken

EGER

GAJDOS TÁNCCHÁZ

Heves Megyei Művelődési Központ

Knézich u. 8. Tel.: (36) 311-954

Minden hónap első vasárnapján 19-23 óráig

SZÉKESFEHÉRVÁR

TILINKÓ A zenekar és az Alba Regia Táncegyüttes közös táncháza

Megyei Művelődési Központ, Liszt Ferenc u. 1 .

Minden páros hét szombatján 18-tól gyerekeknek, 19-től felnőtteknek

BÉCS

Magyar táncház a Kolompossal

Aktionsradius Augarten, 1200 Wien, Gaussplatz 11. Tel.: 43/1/

6502045; Házigazda a Fabatka Kamara bécsi magyar táncegyüttes

Táncitanítók: Bodó Bán János és Enikő, valamint Katona Gábor és

Hrabovszky Hajnalka; 17-től gyerekeknek, 19-től felnőtteknek

minden hónap utolsó szombatján

Demarcsek György: Táncfesztiválokról jót s rosszat

Az idei év is bővelkedett néptánc-bemutatókban, fesztiválokban. Kiválasztottam közülük kettőt, melyekben én is érdekelt voltam, mint a résztvevő Nyírség Táncegyüttes vezetője. Ennek kapcsán szeretném pozitív és negatív jelenségekre is felhívni a figyelmet.

A XVI. Zalai Kamaratánc Fesztivál április 30-án és május 1-jén került megrendezésre. Az időpont sok táncegyüttes éves programjával ütközött, hisz ismeretes, hogy a fenn tartók szívesen látják, sőt el is várják, hogy a támogatott együttes ilyenkor otthon szerepeljen különböző majális rendezvényeken.

Tehát az időzítés sem volt szerencsés, de a helyszíni rendezés – ha lehet – még szerencsétlenebbre sikeredett.

Mik voltak a problémák? Felsorolnám.

A fesztiválprogram, a szállás, az étkezés, a táncház – mind egyik más és más helyszínre került. Ráadásul a szállás elfoglalására is a káosz volt a jellemző. Megesett, hogy különböző együttesek táncosait helyezték egy szobába.

A rendezők elfelejtettek zenekart megfogadni a táncházba, ezért úgy kellett „összevadászni” az embereket a muzsikálásra. (Megjegyzem, a másfél nap üde színfoltja volt a Vajdaszentiványi Hagyományőrző Táncsoport és zenészeik műsora a táncházban.)

A rendezők szakmai értékelést nem terveztek a programba, a csoportvezetők kényszerítették ki a zsűritől, hogy vasárnap reggel 8-tól 9-ig szóljanak pár értékelő szót a látottakról s hallottakról.

A fenti kezdetlegességekkel „sikerült elérni”, hogy a megszokottnál is lanyhább „fesztiválhangulatról” lehessen beszélni. A vasárnap délelőtti gálaműsoron – közönség híján – a táncosok egymás produkcióit tekinthették meg újra. (Már amelyik csoport nem utazott még haza.)

A zsűri – Merő Béla, Orsovszki István, Rossa László, Varga

Zoltán, Fülöp Viktor elnökletével – csak általánosságokban értékelt, egyébre úgymint kevés lett volna az idő. Véleményük szerint a fesztivál „gyengébb” volt az előzőkhöz képest. Általános hibának tartották, hogy a koreográfusok nincsenek tisztában a dramaturgia alapelveivel, és kevés az igazán magas színvonalú előadói teljesítmény. Koreográfusi és együttesi nagydíjat nem adtak ki. Együttesi első díjat kapott a Somogy és a Bólyai táncegyüttes, második helyezett lett a Tanac és a Tisza, harmadik pedig a Nyírség együttese.

Összegzésül még annyit, úgy éreztük, a fesztivál házigazdái nem álltak a helyzet magaslatán.

Sokkal szebb élményeim vannak a – pénzhiány miatt egy naposra zsugorodott – május 7-én Sárospatakon megrendezett Szövetkezeti Néptáncosok XV. Országos Találkozójáról. A főszervező Varga Edit volt, de kivette a részét a munkából Kollár Imre és Kiss László is. Itt érezhettük a gondoskodást, azt, hogy fontos számukra ez a rendezvény. Jól dolgoztak a helyiek is, ennek köszönhetően egy jól szervezett, „rendes” néptáncfesztiválon vehettünk részt.

A délelőtti és délutáni szakmai bemutatók után az esti gálaműsor és a szakmai értékelés egyidőben zajlott, mindkettő telt ház előtt. A zsűri (elnöke Pesovár Ernő, tagjai: Kardos László /Debrecen/, Farkas Zoltán, Tóth Ildikó, Eredics Gábor) alapos értékelést adott minden együttesről, még a koreográfiák elemzésére is jutott idő a háromórás beszélgetésen. A zsűri nagy része látta mind az öt szövetkezeti fesztivált, így össze tudták hasonlítani azokat. A sárospataki találkozót nagyon jónak ítélték – nem véletlenül – hiszen olyan együttesek szerepeltek, mint a Hegyalja, a Bocskai, a Nyírség, a Jászapáti, a Jászság, a Bodrog... és még sorolhatnám a résztvevőket.

A gálaműsor után táncház következett, ahol egy annak rendje s módja szerint megfogadott zenekar muzsikált. Így volt közönség is, és a táncházi remek hangulat egy jól szervezett nap megkoronázását jelenthette.

Fotó: Kása Béla

Népzeneészek, figyelem!
BRÁCSÁK ÉS HEGEDŰK ELADÓK
Blaskó Csaba
2192 Hévízgyörk,
Fürst Sándor u. 43.
Tel.: (27) 385-801, Karacs

**XIV. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár
Budapest Sportszarnok, 1995. április 1-2.**

Április 1. szombat 11-22 óráig:

Aprók bálja

Bemutatók, kézműves foglalkozások, vetélkedők, tánctanítás
zeneiskolások, gyermektáncgyűttesek, kézműves csoportok közreműködésével.
„...ifjúság gyöngykoszorú...”

Gálaműsor legszebb táncainkból 250 táncos közreműködésével.

Április 2. vasárnap 10-24 óráig

Ugrós legényes táncok

Ínyenc Táncház, kamarakonzertek, lemezbemutató, hagyományörző gálaműsor

Kétnapos kirakodóvásár

Rendezők:

Táncvárosi Kamara, „Örökség” Gyermek Népművészeti Egyesület,
Népművészeti Egyesületek Szövetsége, Magyar Művelődési Intézet

APRÁJA

„Folk-1-napot” rendeztek október 8-án a debreceni Szakmai Házban.
A műsorban részt vett többek között a Gereben, a Karikás, az Újstílus, a
Vízöntő, valamint a Dr. Walter (blues) együttes.

Finnország és Észtország több városában vendégszerepelt
október 20-30-ig a Galagonya Együttes.

Alapfokú néptáncoktatási tanfolyam indult 1994. novemberében a Magyar
Művelődési Intézetben. Időtartam: másfél év.

November 19-20-án tartották meg a Szekszárdi Néptáncfesztivált, ahol mintegy
300.000 Ft értékben jutalmaztak együtteseket, koreográfusokat, zenekarokat.

„Utazás a Kárpát-medencében” címmel Bakó Katalin énekes, a Népművészet
Ifjú Mestere előadójaként volt november 26-án Kiskunhalason és december 9-én
Kecskeméten. A két műsorban közreműködtek: Meggyfahéj együttes, Vladár
Károly, Ádám Szilvia, Barcsik László, Csorvási Kata, Kocsán László.

1994. októberében a magyar és franciaországi zenészekből álló
„Magyar Klezmer” együttes sikeresen szerepelt
a berlini Nemzetközi Tánc- és Zenei Fesztiválon.

December 3-án Folk Mikulás program volt
az Alvégesi Művelődési Házban Nyíregyházán.

December 3-án Kecskeméten a Táncsics Mihály Művelődési Házban „Mikulás-
bált” rendeztek. A műsorban többek között a Hegedűs Együttes, a Jártató
Zenekar, a Kabóca Duó, a Kecskemét Táncgyűttes, a Kurázi Táncműhely,
valamint a Padkaporos Kamara Táncgyűttes szerepelt.

A Debreceni Népi Együttes minősítő műsorát tartották december 4-én a
Kölcsey Művelődési Központban.

December 3-4-én rendezték meg Tornaalján a Szlovákiai Magyar
Néptáncgyűttesek Országos Versenyét.

Minden második szombaton 14 órától szöveg, 16 órától imádságok tanítása
Kosztza Zsófia és Szalay Katalin vezetésével a Kosztolányi Kulturális Központban.
Budapest IX. Török Pál u. 3. Tel.: 218-8796

Gyermeknéptánc tanfolyam indul ovis és kisiskolás korosztálynak januártól
a Virányosi Közösségi Házban Bettenbuck Krisztina vezetésével. Időpont:
péntekenként 14.30-tól.

„Fondóka” Kézműves játszóház minden hónap utolsó szombatján a Virányosi
Közösségi Házban, de. 10-12 óráig.

Játszóházat rendeznek minden második szombaton 10 órától, színelőadással
vagy gyermektáncszízzel egybekötve az Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Házban.
Cím: Bp. IV., István út 17-19. Tel.: 169-7166

Januártól minden páratlan vasárnap 10 órától gyermektáncszízzel lesz a „Matiné”
keretében a Józsefvárosi Klubban. Bp. VIII., Somogyi Béla u. 13. Tel.: 118-7930

„Betlehemi Jászol” országos pályázat legjobb darabjainak kiállítása
december 10-től a budapesti József Attila Gimnáziumban és a Szent Imre
Plébániatemplomban (Bp. XI. Villányi út 25.).

„Reneszánsz napok” voltak december 10-11-én a Kiscelli Múzeumban.

„Hagyaték '94” címmel karácsonyi táncház Kiskunhalason december 17-én a
Filmszínházban.

December folyamán megjelenik a Csík Zenekar második kazettája.

Muzsikás karácsonyi játszóház gyerekeknek, 1930-kor Karácsonyi koncert.
14 órakor Karácsonyi Játszóház gyerekeknek, 1930-kor Karácsonyi koncert.

December 30-án Óévbúcsúztató Csík táncház (Jubileumi 150) Kecskeméten a
Táncsics Mihály Művelődési Házban. Cím: Rákóczi út 3. Tel.: (76) 320-625

Játszóház a Népzei Múzeumban az „Élő népművészet” című kiállításához
kapcsolódóan, 1995. január 6-án Vízkereszt.
Házigazda a Kisbihari Együttes.

Aranysarkantyú és Aranygyöngy Országos Szólótáncfesztivál
Békéscsaba, 1995. január 14-15.

A Magyar Művelődési Intézet 1995. január 28-29-én rendezi meg a
Népdalkörvezetők Országos Tanácskozását.

Felhívás:

I. Sárospataki Koreográfusképző Tábor
Az „Örökség” Gyermek Népművészeti Egyesület, a Magyar Művelődési Intézet
Táncosztálya és az ÁFEOSZ támogatásával 1995. június 19-24-ig.
Várjuk mindazok jelentkezését, akik minimum „C” kategóriás néptáncoktatási
végzettséggel rendelkeznek és magyarországi koreográfusok segítségével szeretnék
elsajátítani a koreográfia készítéséhez szükséges ismereteket.
Az egyhetes tábor teljes költsége előreláthatólag 6500 Ft/fő.
Kérjük az érdeklődőket, a felsorolt intézményeknél beszerezhető jelentkezési
lapot 1995. január 31-ig a következő címre visszaküldeni szíveskedjenek:
A Művelődés Háza, 3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.
Információ: 47/323-811 és 47/324-812, Darnos István

A 70-es évek népzenei „új hulláma” Salgótarjánt sem kerülte el. 1976-ban néhány néptáncot, népzenei kedvelő fiatal mellett zenészek is megjelentek. Később zenekart alapítottak, amit Szabó Gáspár keresztelt el Dűvőnek. Először senkinek sem tetszett a név – nem értették az emberek – később megbarátkoztunk vele, és a környezetünk is megismerte.

Emlékszem, én 1981 márciusában mentem először a táncegyütteshez zenekari próbára. Bögöztem, gitároztam, majd később primás lettem. Szerencsém volt, mert néhány próba után beválasztottak a külföldre utazók csoportjába – ezzel sikerült „belopni” magamat a régebbi táncosok szívébe. Az úton aztán kiengeszteltem őket, mikor is egy görbe estén kivettük a helyi bárzenészek kezéből a hangszereket (akkor még frissen élt bennem a beatzenész korszakom), Osi basszusgitározott, Orbán Gyuri dobolt, én gitároztam, énekeltem. Olyan hangulatot csináltunk, hogy többször meg kellett ismételnünk a bulit.

Egy ideig ebben a felállásban muzsikáltunk. Juki volt a technikus, de szívesen segített öltöztetni a hangszereket is, olyannyira, hogy hamarosan elleste a bögös tudományt. Azután jött Drás, ő tudott kesztyűbe dudálni és citerázni (vigyázott az ujjaira), végül is cimbalmos lett, s azóta is neki a legalacsonyabb az egy húrra eső jövedelme.

Voltak naposabb és felhősebb időszakaink is, igazán sosem veszünk össze, a régiekkel ma is jó barátságban vagyunk. Az ifjúság utolért bennünket, Szabi, Pisti felnőttek a feladatokhoz.

Megestek érdekes dolgok is velünk, pl. mikor Berlinben tévedésből 26 órára börtönbe zártak (ez tényleg sötét korszakunk volt). Ott „furcsán” éreztük magunkat, ma már csak rossz álmunkban jön elő. Máskor meg tízezer méter magasan repülünk, a zenekar Mexikó, a cimbalom meg Guatemala felé, este kétórás műsor – felejthetetlen.

Most 15 évesek vagyunk, megértük, december 17-én jubilálunk Salgótarjában.

(nem csak) Rock Kódex '95
- Zenei szakkatalógus -
Jelentkezési határidő: 1995. január 31.
Érdeklődni: a Táncházi Kamaránál

Megrendelhető Kóka Rozália: Mesék és mondák
Mátyás királyról c. mesekazettája
Hungaroton Classic 1071 Budapest, Rottenbiller u. 47.

Kóka Rozália: Kicsi kígyó királyfi c. mesekazettája
Kapható: Hungaroton Szalon, Budapest V. Vörösmarty tér 1.

Az Almássy téri Szabadidőközpont programjaiból:

Január 7.:
Néptánc antológia - Hagyományörzők - Újévköszöntő néptáncos bál
Január 28.
Sirtos Farsang
Március 3.:
Cimbalmos bál. Házigazda: Balogh Kálmán
Március 11.:
III. Budapesti Kalács Fesztivál
Március 20-24.:
VI. Nemzetiségi Népzenei Fesztivál és Gála
a Kalyi Jag Roma Művészeti Egyesület szervezésében
Március 25.:
Görög est a Görög Kulturális Egyesület szervezésében.

Január 8-án, február 5-én, március 5-én 10-13 óráig „Fogócska”
gyerektáncház a Kölyökvár rendezvényein
a Hegedős együttesrel.

Népzeneitanítás Budafokon!

Tanárok: Berán István furulya, duda;
Salamon Beáta hegedű;
Nagy Zsolt kontra;
Mohácsy Albert bőgő, gardon;
Borsi Ferenc citera;
Bodza Klára ének.
Tanszakvezető: Bodza Klára
Jelentkezni lehet:
személyesen vagy telefonon szerdánként 14-19 óráig
a Nádasy Kálmán Művészeti Iskola zenei tagozatán,
Budapest XXII., Anna u. 15/b Tél.: 226-7178;
levélben:
Nádasy Kálmán Művészeti Iskola, Népzenei Tanszak
1222 Budapest, Nagytétényi út 35.
Tél.: 227-2674, 227-2675.

Olsvai Imre: Megjelent a magyar népi énekiskola II.

„Aki Á-t mond, mondjon B-t is” – tartja a szólás. Ez tökéletesen ráillik Bodza Klára és Paksa Katalin új könyvére, melyet az első kötet tulajdonosai már országszerte türelmetlenül vártak.

A második kötet az előzőnek szerves folytatása, ugyanakkor önállóan, külön is használható, és több figyelemre méltó újdonságot is találunk benne. Vargyas Lajos előszava új oldalról, új meglátásokkal gazdagítja a könyvet. A szerzők bevezetője pedig sokat elmond a népzene életéről, belső törvényeiről, és a dallamok variálódásáról. Nagyszerű gondolat a kiváló népi énekesek jellemzése és bemutatása! A közreadók a dallamokat népzenei dialektusok szerint csoportosították három kazetta-oldal terjedelemben. A negyedik kazetta-oldal az esztendő ünnepeit tartalmazza – énekes népszokásainkból egy újabb, teljes sorozatot.

A kiadvány kellően adagolt kottás és hangzó példák dús antológiája, arányosan-gondosan kialakított földrajzi, stílusbeli és műfaji áttekintés, és nem utolsósorban történelmi-társadalmi körkép a népelet, népkultúra hagyományos rendjéről, a népzene éltető-fenntartó hátteréről.

A könyv és a két kazetta ára: 280 Ft + 600 Ft. Megvásárolható, megrendelhető: Magyar Művelődési Intézet, Néptáncosok Szakmai Háza 1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-3766 / 70, 34

ÁNE Gyermektáncgyűttes

Az Állami Népi Együttes Gyermektáncgyűttese 1993. őszén alakult. Létrejöttének egyik oka, hogy a táncot kedvelő szülők egyre gyakrabban keresték fel az együttest azzal a kíváncsággal, hogy gyermekeiket szeretnék a népi műveltséggel megismertetni, abban a szellemben, ahogy azt az Állami Népi Együttes műveli. A másik ok pedig az együttes távolabbi, jövőbe tekintő művészeti-nevelő programja. Eszerint az Állami Népi Együttes a színpadról közvetített művészi értékek mellett, olyan pedagógiai műhelyt kíván lenni, melyben a néptánc újraszületésének módszerét tökéletesíti. Mindezt azért, hogy a népi kultúra értékei városban is hasznosíthatók legyenek, s ne csak a színpadon s a felnőtt ifjúság körében, hanem a kicsiny gyermekek javára is. De talán a legfontosabb ok a gyermektáncgyűttes működtetésére a példaadás – miként lehet a gyermekeknek a néptánc anyanyelvet megtanítani. Ha elismerjük azt az alapvető emberi jogot, hogy megtanulhassuk édesanyánk beszédnyelvét, ezt a jogot a játék és a tánc esetében is meg kell adnunk a gyermekeknek.

Az ÁNE Gyermektáncgyűttese 150 fővel működik. A kisebbek 4-6 éves korúak, a nagyobbak 6-8 évesek, s a csoportoknak önálló műsoruk is van.

A csoport vezetője: Nagy Erzsébet; művészeti irányító: Timár Sándor; pedagógustársak az ÁNE táncosai; kísérezzenek: az ÁNE népzenei együttese.

„Örökség”

November 26-án tartotta tisztújító közgyűlését az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület, mely 116 együttest, közel 6200 gyereket és pedagógusait fogja össze. Az elnökséget egyhangúlag választották újra.

Elnök: Foltin Jolán, Budapest

Titkár: Varga Edit, Budapest

Tagok:

Csasztvan András, Szarvas; Matókné Kapási Júlia, Szekszárd; Neuwirth Annamária, Budapest; Salamon Ferencné, Martonvásár; Szigetvári József, Százhalombatta; Tóth Ferenc, Kalocsa

Új tagok:

Koroknai Katalin, Debrecen; Szmolenszky Gábor, Salgótarján

*Kiváló minőségű tekerők, rövid határidőre!
VONÓS ÉS PENGETŐS HANGSZEREK
JAVÍTÁSA, RESTAURÁLÁSA
Szerényi Béla hangszerkészítő népi iparművész,
a Népművészet Ifjú Mestere
Cím: 1037 Bp., Fergegy u. 11., tel.: 06-60-325-036*

CÉDRUS ATA
HANGTECHNIKA

ZENEKAROK, FESZTIVÁLOK
ÉS EGYÉB RENDEZVÉNYEK
HANGOSÍTÁSA, VILÁGÍTÁSA

1144 Budapest, Füredi út 56-58.
Tel.: 222-7180

Népművészeti rendezvények, 1995

- Békéscsaba - Jan. 14-15. Országos Szólótánc Fesztivál
Budapest - Ápr. 1. Aprók Bálja Főrendező: Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület
- Szeged - Március Országos Népművészeti Konferencia I.
Zalaegerszeg - Április Országos Népművészeti Konferencia II.
Szolnok - Május Alföldi Néptáncfesztivál
Gödöllő - Ápr. 29-30. Gyermekmajális
Debrecen - Május vége Szomszédolás
Szekszárd - Jún. 4-5. Pünkösdőrlő
- Szarvas - Jún. 17-18. Gyermekszólótánc Fesztivál
Mosonmagyaróvár - Jún. 1-5. Nemzetközi Gyermektánc Találkozó
Győr - Júl. 1-2,6-7. Nemzetközi Néptánc és Népzenei Fesztivál
Szeged - Jún. 21-30. Nemzetközi Néptáncfesztivál (CIOFF)
Mezőkövesd - Aug. 4-7. Nemzetközi NéptáncTalálkozó
Jászberény - Jún. 28. - aug. 7. Országos Táncház és Zenésztábor és Csángó Fesztivál
- Gyula - Aug. 16-21. Minden Magyarok III. TánCFesztiválja
Sátoraljaiúj hely - Aug. 14-20. V. Zemplén Néptáncfesztivál
Budapest - Aug. 7-20. Országos Népművészeti Gyerektábor
Budapest - Aug. 18-20. Mesterségek Ünnepe
Eger - Szept. 7-11. Agraria Nemzetközi NéptáncTalálkozó
Kalocsa - Szept. 15-16. Paprikaszüret
- Bag - Okt. 7-8. Hagyományörző Együttesek Országos Találkozó
Pécsvárad - Okt. 14-15. Hagyományörző Együttesek Országos Találkozó
Pécs - Okt. 21-23. Határon túli magyarok Fesztiválja
Szekszárd - Nov. 18-19. Néptáncfesztivál
Budapest - December „Népkarácsony” Gyermek-, felnőtt és hagyományörző együttesek bemutatója

NÉPTÁNCOSOK SZAKMAI HÁZA ajánlata

Magyar Művelődési Intézet 1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-3766/70, 34

Eredeti hangszeres felvételek

1. Marosszéki táncrend
2. Vajdaszentivány

Népzenei füzetek

Furulya

1. Furulya előkészítő
2. Furulyaiskola I, II., III., IV.
3. Gyimesi furulyamuzsika I.
4. Harmatos a borostyánfa...
5. Kukucska Ernő...

Citera

1. Citeraiskola

Hegedű

1. Gyimesi népzene I-II.
2. Bonchidai népzene I.
3. Vajdaszentiványi népzene I.
4. Szatmári népzene I-II.
5. Kalotaszegi legényesek
6. Hegedűgyakorlatok
7. Gömöri népzene

Brácsa, bőgő

1. Vajdaszentivány I.
2. Kalotaszegi legényesek
3. Bonchida I.
4. Szatmári I-II. (előkészületben)
5. Gömöri népzene (előkészületben)

Népzenei füzetek hangzó mellékletei

1. Furulyaiskola II.
2. Furulyaiskola III.
3. Furulyaiskola IV.
4. Gyimesi furulyamuzsika I.
5. Harmatos a borostyánfa...
6. Kukucska Ernő...
7. Citeraiskola
8. Gyimesi népzene II.
9. Bonchidai népzene I.
10. Vajdaszentiványi népzene I.
11. Szatmári népzene I.
12. Szatmári népzene II.
13. Kalotaszegi legényesek
14. Gömöri népzene

Énekes-táncos kiadványok hangzó mellékletei

1. Magyar néptáncgyománnyok I-II-III.
2. Martin Gy.: A magyar körtánc I-II.
3. Magyar népi énekiskola I. /1-2/
4. Motívumfűzések

Hangfelvételek néptáncoktatáshoz

1. Szék
2. Nyugati Mezőség (Magyarpalatka)
3. Szatmár – Kalocsa
4. Szatmár – Kalotaszeg
5. Galgamente – Dél-alföld
6. Keleti palóc (Gömör) – Galgamente
7. Keleti palóc (Gömör) – Bácska
8. Sárköz-Dunamente – Dél-alföld
9. Szatmár – Sárköz-Dunamente
10. Kis-Küküllő mente – Kutasföld
11. Kalocsa – Rábaköz
12. Gyimes
13. Székelyföld-Sóvidék – Keleti Mezőség
14. Marosszék – Rábaköz

Kiadványok

1. Néptáncközlések mutatója
2. Mezőségi sűrű legényesek
3. Perdül a szoknya
4. Foltin J.: Szállj elő zöldág
5. Szabadi M.: Kisugrós
6. Lányi Á.: Néptáncolvasókönyv
7. Játék és tánc az iskolában I-IV. o.
8. Játék és tánc az óvodában
9. Magyar népi énekiskola I.
10. Ofella S.: Kék szivárvány
11. Martin György emlékezete
12. Nyugat-dunántúli hímzések mintarajzai

Bizományba átvett kiadványaink:

1. Rétköz táncai és zenéje
2. Fejér megyei népzene „Béres vagyok, béres”
3. Népszokások Fejér megyében „Szép napunk támadt”
4. Fejér megyei néptáncok „Juhait kereső pásztor”

5. Farkas – Tóth: A magyar néptáncstanulás alaptechnikái I.
6. Kör, kör ki játszik?
7. Nyugat-dunántúli hímzések
8. Édesanyám rózsafája
9. Bátya népzeneje
10. Komárom-Esztergom megye hagyománya
11. Gömöri népi táncok
12. Galga menti népdalok
13. A magyar népdal díszítései
14. Nem engedi Isten
15. Magyar népzenei alapismeretek
16. Sebő F.: Népzenei olvasókönyv
17. Korkes Zs.: Népszokások és viseletek Kartalon
18. Bankó A.: Muzsikás évtizedek
19. Antal L.: Néptánc az iskolában
20. Pesovár E.: Táncgyományunk történeti rétegei

Iskolai segédanyagok

Játék és tánc az iskolában I-IV. o.

Füzetek:

Motívumfűzések; Játékok játékfűzések;
Tanmenet
Hangkazetta
Motívumfűzések
Videokazetta
Motívumfűzések
Játékok, játékfűzések

Koreográfiák

Szállj elő zöldág; Kisugrós;
Perdül a szoknya

Magyar népi énekiskola I.

Könyv, hangkazetta (1-2. sz.)
Furulya előkészítő
Játék és tánc az óvodában

Berán István: Tíz éve MÉTA-táncház a „Józsi”-ban

1985 februárjában új csapat ütött tanyát a Józsefvárosi Klub dobogóján.

Salamon Beáta („Beja”) vezetésével Pécsről Budapestre érkezett a Méta, hogy a Kamarástól általam „örökölt” táncházat átvegye. Az újdonságra érzékeny táncházások szinte varázsütésre megtöltötték a klubot, s a vasárnap esti táncház családias hangulata azóta is vonzza az érdeklődőket.

Az első időszak a zenekar arculatának kialakulása jegyében telt el. Folyamatosan új és új tájegységek zenéit tanultuk, sokszor előlről kezdve az egészet, mivel a kontrások és bőgősök szinte egymás kezébe adták a kilincset. Kemény idők voltak, az biztos, de a folyamatosságot sikerült fenntartani. Mindenesetre büszkén mondhatom, a régi Méta-tagokkal a barátság azért megmaradt. Eljönnek a szokásos Méta-születésnépi házibulikra vagy vendégsze-

repelnek a klubban új bandáikkal. Járt nálunk Molnár Éva („Vica”) a Vasmalommal, D. Tóth Sándor („Satya”) a Hegedőssel, Vályi Nagy Tamás a Jánosi együttessel, Bartha Z. Ágoston („Ági bácsi”) a Tekerőzenekarral, Konkoly Elemér a Jártatóval. Időnként régi bőgőseink, Gábor Sándor („Szörmi”) és Havasréti Peti is feltűnik a láthatáron, egyedül a kontrás Mucsi Gyuláról nincs hírünk.

Igazi házigazdaként működött évekig Nagy Zoltán József („Púder”), akivel olyan csemegék kerülhettek terítékre, mint a „generál”-dunántúli helyett somogyi, vagy a mozgalomban kissé lenézett kalocsai, dél-alföldi és rábaközi táncok. Ott voltak a Pátria többi táncosai is: Juhász Kati, Korina Móni és a nemrég fiatalon elhunyt Szűcs Béla. Nagy Ilcsi szenzációs gyerekjátást vezetett, amíg Hasse, a svéd harmonikás magával nem vitte – feleségnek.

A zenekar stabilizálódásával. Nagy Zsolti és Mohácsy Berci belépésével új szakasz kezdődött a Méta életében. Gyakran

jártunk együtt gyűjteni, elkezdtünk videót is használni a lejegyzésekhez. A banda erősségévé vált

Zsolti kedvence: a kalotaszegi, Balogh Kálmán gyakori közreműködésével a szatmári muzsika. „Beja” és Blaskó Csabi – az állandó vendégnek számító Galga együttes prímása – a palatkait dolgozták ki alaposan.

Mivel mind a négyen tanítunk, budafoki növendékeink is elkezdtek bontogatni szárnyaikat a Méta-klubban. Azt hiszem, tanár számára nincs felemelőbb érzés, mint a tanítványok muzsikálásában gyönyörködni. A táncosok is szeretettel fogadták Adámy Zsolték, Marcibányi Robiék, vagy a mostani növendékekből álló Nádasdy zenekar lelkes igyekezetét. A régiek közül Kerényi Robi és Ladányi Feri ma már a Tatrosban, Csávás Attila a Bekecs együttesben muzsikál.

Tánctanítóink az évek során cserélődtek, de mindegyikük új szintet hozott a Méta-táncházba. Németh Fecó (jelenleg Gyökér-tulaj), Horog Sári, Redő Juli, György Karcsi (Molnár u.) Bakonyi Erika és Balatoni Matyi váltották egymást, majd Kozma Márti, Nagy Gáborral, Pattantyús Gergővel – végül Páli Jancsival irányította a táncokat. Ma is Márti és Jancsi a házigazdánk.

Nincs mit titkolni, a közönség megtartásáért, az új érdeklődők megnyeréséért bizony keményen meg kell küzdeni. Nekünk kezdettől fogva „rá kellett tennünk egy lapáttal”, hogy az emberek a péntek-szombati bulizás után, a rémséges hétfő reggel ellenére vasárnap is eljöjjenek hozzánk. Ennek jegyében tartottuk meg nagyszerű koreográfusportré sorozatunkat, majd bevezettük a szinte hetenkénti koncerteket. Kaláka, Sebő Feri, Takáts Tamás unplugged-koncertje, a Szalai-Szöke duó lemezbemutatója, táncháza-

sok, nemzetiségiek... és legfőképpen mestereink, a falusi zenészek: Neti, Toni Árpi, gyimesiek, moldvaiak, székelyföldiek, néhai Toni Rudi és Nonica Miklós bácsi.

Mindig rendkívüli eseménynek számítottak szilveszteri báljaink. Közönségünk egyaránt jól fogadta, ha egyszer a széki Ilka Gyurika bandájával, másszor a Palermoval vagy Ferenczi Gyuriékkal „álltunk össze”, vagy éppen Heavy Métáztunk.

A Józsefvárosi Művelődési Házzal az együttműködés nem volt mindig zavartalan. Előfordult, hogy a szezon közepén fogtak hónapokig tartó átépítésbe. Aztán volt olyan ügyeletesünk, aki azt hitte, hogy a vasárnap is péntek... Végül is mindig sikerült egymáshoz alkalmazkodnunk, s a jelenlegi vezetésre nem lehet panaszkodni. A táncház működik, és a belépő ára sem emelkedett az egekbe (80 Ft). Persze a „gázi” is jelképes, de jól tudjuk, hogy minden más munkánknak a rendszeres táncmuzsikálás az alapja. Az is fontos, hogy aki a Métára kíváncsi, az minden vasárnap este a „Józi”-ban megtalál bennünket. Azonkívül szeretünk itt lenni, ezen a leeresztett úszómedencére hasonlító helyen, ahol Golyó barátunk vigyáz ránk és Pötyi etet-itat bennünket.

Az idei szezon újdonsága, hogy egy-két hónaponként más táncosokat kérünk fel táncitanításra. Bodó-Bán János kezdte a mezőmehesi románok táncával, majd felcsikit tanít Herczegh Tímea és Balla Zoltán. A sorozatot terveink szerint Tóth Ildikó és Farkas Zoltán, Vincze Zsuzsa és Zsuráfszki Zoltán, Hortobágyi Gyöngyvér és Végső Miklós folytatja, egy-egy specialitással.

Szép lenne, ha a táncház tizedik születésnapjára, '95 februárjára megjelenhetne a Tíz Év Méta kasszetta CD-változata. „Indulj el egy úton” – újabb tíz év felé.

Népművészeti kiadványok

A Somogy Megyei Művelődési Központ népművészeti kiadványai

(7400. Kaposvár, Somssich Pál út 18.)

Koszler Józsefné: Somogyi fehérhímezés

Csíkvár József: Kálmán István fafaragásai

S. Kovács Ilona: Hodó József faragópásztor munkái

A Babits Mihály Művelődési Ház megvásárolható kiadványai

(7101 Szekszárd, Mártírok tere 10.)

Mintagyűjtemény IV. 1982. (Tolna megye, Gyöngyös és környéke német nemzetiségű lakóinak hímezése)

Mintagyűjtemény VII. 1987. (Kaposmenti hímezések)

Mintagyűjtemény VIII. 1987. (Kaposmenti szöttesek)

Mintagyűjtemény IX. 1988. (Báta pöndőkötés)

Várkonyi Imre: Elszentült a nap az égről (Bukovinai székely népdalok Tolnából)

Dr. Németh Pálné: Telt kalász (Emlékezés Perity Mihályné Kukucska Mária szövőasszonyra)

Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ

(9700 Szombathely, Ady tér 5.)

Nyugat-dunántúli szabadrajzú hímezsminták

Öltéstechnikák a Nyugat-dunántúli hímezésekhez II.

Megyei Művelődési Központ

(5601 Békéscsaba, Luther u. 6.)

Békés megyében élő nemzetiségi lakosság vászonszöttek kultúrája

Szálánvarrott szörhímezések az Alsó-Tisza vidéken

Békés megyei szűchímezések

Márton Áron Kiadó

(1035 Budapest, Kórház u. 37.)

Kóka Rozália: Tarka lepke, kis mese (Versek, mesék, elbeszélések óvodásoknak és kisiskolásoknak)

FOLK-TOP '94

Kérjük olvasóinkat, hogy szavazzanak 1994 legjobb előadóira!

Szavazni kizárólag a kivágot szavazólappal beküldésével lehet.

Cím: folkMAGazin, 1251 Budapest, Pf. 101.

A postára adás határideje: 1995. február 28.

A beküldők értékes könyveket és kazettákat nyerhetnek. Eredményhirdetés és nyereséménysorsolás a XIV. Táncháztalálkozón.

FOLK-TOP '94 SZAVAZÓLAP

A legjobb

folkzenekar:

énekes:

prímás:

kontras:

bögős:

egyéb hangszer:

zenetanár:

játszóház vezető:

táncház vezető:

színpadi táncos:

koreográfus:

A beküldő neve és címe:

.....

.....

Bankó András: Árvák sorsa (Újstílus: Vásárfia)

Puritánságában is megkapó az Újstílus kazetta újdonsága, a Vásárfia című összeállítás. Vonós tánczene hallható rajta egy-két szokásdallammal, ám igencsak változatosra kellett szerkeszteni, hogy ne váljék unalmassá egysíkúvá a hangzóanyag. Ebben segítette a zenekart a műfajok és tájegységek sokszínűsége, meg az a „szemfényvesztés”, hogy Berecz András hol énekel, hol nem...

Figyelmesen hallgatva aztán a hangulati egyöntetűség kezd uralkodóvá válni a zenéből. Igaz, hogy a palatkai szökőse, vagy Csipás Feri legényesei vérpezsdítő virtusról árulkodnak, azért a legtöbb szám borongós, melankolikus. Az első széki lassúban kimondva is ez áll: „árva vagyok”, a búzai halottkísérőben megint: „itt maradt a három árva”, a halál-esemény szinte visszajáró gondolata valamennyi dalnak. Ám a nádasmenti keserves metaforája – s itt derülhet ki, mennyire mély értelmű a kazettacím! – továbbviszi a sorsfaggatást, mert az elhalálozott anya „jaj-szót hoz vásárfiába”. E dalsor hirtelen összekavar mindent, a huzatos Kárpát-medencei történelmi tapasztalatokat a KGST-kispiacok kiszolgáltatott árusaival, a miszlikre szabdalt ország veszedelmét (mondjuk abból az időből, amikor államiságunk folyamatosságát egyedül Erdély őrizte) azzal a bűnös, hallgatólagos közönnyel, amely internacionalizmus pajzsa mögül nézte elárvelt kisebbségeit. ... Igen, még tart az alkudozás, s addig az is előfordulhat, hogy túl gyakran jut jaj-szó a magyar ajkúaknak vásárfiába – emlékeztetőül... Ha szándékos törekvés, vagy ha csak véletlen is az Újstílus eszmei irányvétele, azért zeneileg fenségesen megoldotta a

hagyomány behatóbb ábrázolását. A kimértebb tempókban oly szép és pontos a kontra-bőgő összjáték (Adorján István, Fekete „Puma” Antal, illetve Pénzes Géza), hogy a gyorsabb tételek fantáziadús fickándozására fölösleges hivatkozni. (Lassút ugyanis nehezebb játszani, hisz az elnyújtott ütemeket étellel-lélekkel kell kitölteni.) A hegedűs bátorsága főleg a gyimesi lendületes, magabiztos előadásából derül ki, bár a román táncdallam konokul ismételtetett „állóhangjával” szintén fölillantja; Gombai Tamás érti a feszültségteremtés módját, a zenei ív tudatos boltozását. Ez különösen fiatal korának tükrében dicséretes. Ha azt vesszük, hogy az első Újstílus-kiadványon (Vuka Productions, USA, 1986. körül) még Ökrös Csaba a primás, aztán a másodikon (magánkiadás, 1989-92) Vizeli Balázs – s még csak itt debütál Gombai Tamás a B/4-es felvétellel! – ; akkor igencsak föl kellett nőnie a feladatához, hogy ily hamar elődei örökébe léphessen (Vásárfia, magánkiadás, 1994). Igaz, Berecz András énekének fényét ez sem halványíthatta meg. Ebben a különös, vagy különleges hangulatú dalok összeszedetegetése, elmélyült kutatói munka éppoly fontos összetevő, mint az engedmény nélküli előadói szándék, a tökéletességre való törekvés. A könnyed előadásmód alapján úgy érezhető: Berecz András zsebredugott kézzel elindul gyűjteni, aztán ha visszajut a határon, elmondja nekünk is, mit hallott. De hajszára ugyanúgy dúdikálja el, mint azok ott kinn, talán épp helyettük, mert nekik már nehéz lenne az utazás – Berecz András nem akar hozzatenni semmit a tudományukhoz. Ő „csak” kiválaszt és továbbad. Végülis varázslatosan... talán mégis, leginkább puritánsága miatt!

Az Óbudai Népzenei Iskola hírei

Az új tanévet egy egész napos rendezvénnyel kezdték, amelyet szeptember 4-én, az Aelia Sabina zeneiskolával közösen rendeztek az Óbudai Művelődési Központban. Itt került sor arra a koncertre, amelyet október 1-jén adtak az Óbudai Népzenei Iskola tanárai és növendékei, valamint az iskolában működő Vikár Béla Népdalkör.

November 17-én nagy sikerű bemutatót tartottak a „Hangszerország” című sorozat keretében – a nagy érdeklődés miatt két előadásban. A koncerten és a bemutatókon közreműködött a Bartók Táncgyüttes gyermek- és ifjúsági csoportja is. Hasonló bemutatót tart az iskola a Budafoki Művelődési Házban is 1995. január 14-én délelőtt 10 órai kezdettel. Egy 1994. áprilisi németországi turné nyomán újabb meghívás érkezett, az iskola tanulói újrakezdésük adnak a bonni magyar nagykövetség szervezésében.

Az Óbudai Népzenei Iskola kezdeményezésére 1994. december 16-án megrendezték az I. Országos Népzeneoktatási Konferenciát. (Erre a témára következő lapszámunkban visszatérünk.)

A tanárok már második esztendeje tartanak speciálkollégiumi előadásokat az autentikus népzene tárgykörében az ELTE Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszakán, ahol az idei államvizsga-tételek között a népzeneoktatás és a tánc-házmozgalom története is szerepel.

Megjelent az iskola első önálló kiadványa, a Vikár Béla népdalkör dalaiból készített válogatás. Kazettán és kottás füzet formájában is hozzáférhető más, népzene oktatással kapcsolatos kiadványokkal együtt (pl. Gelencsér Ágnes „Magyar népzenei alapismeretek c. tankönyve”) az

Óbudai Népzenei Iskola címén:

1034 Bp., Nagyszombat u. 27.

Tel./fax: 188-6381.

Héra Éva:
Hagyományőrzés a bagi és pécsváradi találkozók tükrében

A hagyományőrző együttesek országos találkozóit október 8-9-én Bagon és október 15-16-án Pécsváradon rendezték a helyi művelődési házak a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség és az önkormányzatok támogatásával.

A falusi együttesek találkozóknak – kisebb megszakításokkal – több évtizedes folyamatossága van. Az első, az ún. „Gyöngyösbokréta”, az 1931-1944-ig tartó kulturális mozgalom, mely a népművészet színpadi bemutatását tűzte ki célul. A Szent István-napi budapesti bemutatókkal ünnepi alkalmat teremtett a résztvevők számára. A „Bokréta” megjelenése fordulópontot jelentett a népművészetben. Fordulópontot abban az értelemben, hogy a falu közösségi életének megnyilvánulása – a tánc, a zene – színpadi mutatvánnyá válik. Társadalmi szempontból támadások érték a mozgalmat, elsősorban a népi írók köréből, kik úgy vélték, a „Bokréta” hamis képet ad a parasztság életéről, s eltereli a figyelmet a falusi életkörülményekről.

A színpadra állítás alapvető művészeti-szakmai hiányosságokat is jelzett, a kor színműves stílusában megmervítette a népművészet természetéből eredően funkcionális formáit.

Néptáncművészetünk s a falusi művelődési közösségek szerveződése szempontjából azonban sokat köszönhetünk e mozgalomnak. Jelentős szerepe van a néptáncról alkotott hazai s nemzetközi köztudat kialakításában. (Először látott a város és a külföld eredeti néptáncot.) Tudatosította a falusiakban saját kultúrájuk értékeit, s hozzájárult a tudatos megőrzéshez és továbbadáshoz. A „Bokréta” mozgalomban több mint száz falu vett részt. Az együttesekben jelen volt a fiatal és idős generáció, a falu különböző vagyoni helyzetű lakossága, a szegényparaszt és a falusi értelmiség is. Tizennégy éven át tartó folyamatosságával egyedülálló paraszti tömegeket mozgatott meg. A „Bokréta” Szövetség 1948-ig még formailag működött, de az együttesek, a háborús éveket követően, csak az 50-es évek nagyszabású kultúrverseinein jelentkeztek újra.

Az 50-es évek versenyeire a Népművészeti Intézet szakemberei készítették fel az együtteseket. Ezekben az években működött az Intézetben a Muharay Elemér vezette néprajzi osztály. Muharay országosan ható koncepciója az eddigi értelmiségi szándékon továbblépve nemcsak a népi kultúra értékeinek megmentését képviselte, hanem azt is, hogy „A város továbbfejlesztheti a falu művészetét... sőt, magasabb kulturális fokon kell, hogy visszaadja azt a falunak”.

Ebben az időszakban kezdődött a rendszeres táncgyűjtés, és országos instruktori hálózat működött az együttesek szakmai segítésére. Szakmailag elmélyülés jellemezte ezt a korszakot, a munkában résztvevő képzett néprajzos és táncos szakembereknek sikerült a „bokrétás csillogástól” többé-kevésbé megtisztítani a táncmozgalmakat. Muharay osztályán olyan, később nagy szakmai, tudományos és művészeti eredményeket elért jelentős személyiségek dolgoztak, mint pl. Csoóri Sándor, Martin György, Novák Ferenc, Olsvay

Imre, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Tímár Sándor, Sárosi Bálint. 1956 után az Intézetet megszüntetik, ill. átszervezik, az e területen dolgozó szakembereket elküldik.

Az 1970-es évek új folklórhulláma, a „Táncház mozgalom” hat ismét ösztönzőleg a falusi együttesek munkáira. A népművészethez való viszonyában, szemléletében hoz újat ez a korszak, mely a Muharay-féle művészeti koncepció megtartása mellett, a hagyományt eltető közösségek felé fordul. Jellemzője elsősorban nem a megmutatkozás, hanem a népművészet funkcionális, alkotóközösségi továbbéltetése táncházokban, városi és falusi együttesekben. Azért tartottam fontosnak felidézni a népi együttesek történetének korszakait, mert a korszakokat jellemző szemléleti tényezők meghatározóak a mai együttesek működésében is. Mindezeket figyelembe véve a hagyományőrző együttesek országos találkozóin bemutatkozó 56 együttest három csoportba oszthatjuk.

A „Bokrétás” hagyományok őrzői.

Azokat az együtteseket sorolom ebbe a csoportba, akiknél a hagyomány a régi színpadi formát őrizte meg. Vezetőik ennek „karbantartását” tekintik feladatnak, gyűjtést nem végeznek, archívumokban nem néznek utána a helyi hagyománynak. Bár nem voltak „Bokrétások”, de ebbe a csoportba tartozónak vélem azokat az együtteseket is, ahol a hagyomány népszínműves szemléletű, „műkedvelő” bemutatása a szándék. Szerencsére nem nagy az ilyen jellegű csoportok száma, de szemléletüknél fogva szakmailag kevésbé befolyásolhatók, a legóvatosabb kritikára is érzékenyek, sértődékenyek. Egy-egy faluközösség életébe is nehezen illeszkednek be, ők azok, kiknek „áldozatvállalását” úgymond nem ismerik el.

A Muharay-koncepción felnőtt együttesek.

Ebbe a kategóriába tartozik a csoportok zöme. Rendkívül fontos számukra a hagyomány ismerete és felgyűjtése. A színpadra állításhoz, az eredeti táncanyag újratartásához általában külső, koreográfusi segítséget is hívnak. Szándékaik szerint igényesek, de vezetőik ismeretanyaga nem mindig elegendő a helyi hagyomány új műsorokban történő megfogalmazásához. A korosztályi összetétel tekintetében is ez a legnépesebb csoport (gyerekutánpótlás, ifjúsági és középgeneráció és néhány idős táncos). A helyi közösségek szervezésében komoly szerepük van, rendkívül népszerűek, s a település adottságaitól függően gazdaságilag is támogatják őket. Sokat utaznak külföldre, nemzetközi kapcsolataikat többnyire maguk szervezik.

A művészegyüttesek.

Nem használatos a szakmában ez a kifejezés, de arra a néhány csoportra használok, kiknek bemutatkozása a hagyományhoz való viszony, és a művészeti alkotás szempontjából egyaránt hiteles és eredeti. Akik hagyományukat nemcsak újra tanulják és rekonstruálják, de színpadi megjelenésük, magatartásuk olyan örökérvényűen „megfог”, mint minden igaz és nagy művészet.

A bagi és pécsváradi találkozók – megerősítve az utóbbi évek tapasztalatait – két tényre hívták fel a figyelmet.

A falusi együttesek száma nem csökken, hanem lassú növekedést jelez. Működési körülményeik nagyon rosszak, a vezetői tiszteletdíjak is legtöbb helyen megszűntek, ruháruk saját, az önkormányzati támogatás csak a zenészek tiszteletdíját fedezi. Társadalmi szempontból is tanulságos lenne annak vizsgálata, hogy az utóbbi évek miért éppen a kistelepülések művészeti közösségeinek számszerű növekedését eredményezik.

A falusi együttesek vezetése tudatos, a település hagyományait jól ismerő szakembereket kíván. Nem elég a meglévő hagyományokat, szokásokat ismerni, nem elég az érzelmi azonosulás, sokkal fontosabb a szakszerűség. A helyi

hagyományok és természetesen az emberek ismeretének nélkülözhetetlen kiegészítője a történeti források, a régebbi táncgyűjtések, archívumok, kiadványok megismerése, s a dramaturgiai, koreográfiai, színpadi mesterség alapfokának elsajátítása. Az az együttes, melynek vezetője „szakképzetlen”, s munkáját nem tudatos szakmai ismeretek birtokában végzi, nem lehet sikeres.

E tények mellett legnagyobb öröm számunkra, hogy a mintegy két évtizedes múltra visszatekintő művészeti mozgalom erőteljesen él. A tradíciók átadásával új táncos, zenész egyéniségeket nevel, új korosztályokat ismertet meg kultúránk értékes elemeivel, s nem utolsósorban képes arra, hogy egy-egy település szellemi arculatát, közösségi életét meghatározza.

Halmos Béla: Muzsikus portrék

A „Muzsikus portrék” c. pályázat alapján zenés élet-rajzfilmek készülnek a Magyar Történelmi Film Alapítvány támogatásával. A filmek elkészítésével és bemutatásával az is célunk, hogy végre így is megadjuk a méltó tiszteletet azoknak a népművészeknek, akik – kiemelkedő tehetségük, tudásuk legjavát adva – lehetővé tették, és meghatározó módon segítették a joggal világhírűvé vált magyar népzene- és néptánc- és táncművészeti mozgalom (népzene-, néptánc- és táncművészeti mozgalom).

Zerkula János „Gömbö” gyimesközéplaki és Maneszes Márton „Kántor” magyarszováti primásról szól az első két videofilm, amelyek közül „A szívben még megvan...” címmel Zerkula János portréja már elkészült, s a film bemutatására várhatóan az 1995. évi Filmszemlén kerül sor.

Gyártó cég: Goëssfilm Budapest

producer: Szita Miklós

forgatókönyv: Halmos Béla és Szomjas György

szakértő: Kallós Zoltán

rendező: Szomjas György

Budapest, 1994. december 1.

Fotó: Goëssfilm, Budapest

Csúri Ákos: Színház és folklór

Ez egy előzetes. Egy felvezetés. Egy olyan vállalkozás elé, amely tulajdonképpen irreális. Megkeresni a folklór szerepét és lehetőségeit a kortárs színházművészetekben. Mind ezt természetesen előadásokkal, példákkal, koncepciókkal, ne adja Isten, interjúkkal alátámasztva.

Hogy miért nehéz? Mert az egyik (jelesül: folklór) a tradíciókat ápoló, jellegéből fakadóan konzervatív jegyeket önmagán viselő művészeti alkotás, míg a másik (jelesül: színház) alapvető törekvése a konvencionálistól, a megszokottól, az előre megírttól való eltérés minél erőteljesebb hangsúlyozása kreatív művészeti eszközökkel. Azaz minden jó, amely rendszerben (!) felrúgja a tradíciókat. Mégis hol találkozunk ez a két érték: a konstans és a napról napra változó?

A színpadon. Ahol nincs abban semmi különös, ha Othello egy szatmári csapással rúgja ágyékon Jagot. Hogy Ophelia zempléni leánykarikázó motívumokkal szórja virágszirmait. Hogy Mercurio haidau ollókkal verekszik Tybalt-tal. És akkor ez még csak Shakespeare „modern,

avagy alternatív” színházi adaptációja. Képzeljük csak el, amint Tiborc panasza közben vadul ritkamagyározna, míg Bánk mindezt ördögösfüzesi dallamok füttyörésésével hallgatná. Abszurd? De nem elképzelhetetlen.

Ez a tánc. Ami csak nagyritkán van meg zene nélkül. Jól tudjuk, hogy minden zenei irányzat alapja a népzene, így aztán, ha úgy tetszik, a valamirevaló musical-ek, vagy rockoperák is a folk világából táplálkoznak. (Lásd István a király stb.) A szerkesztők arra kértek, hogy merüljek el a Színházi Intézet plakátarchívumában, és szedjem össze, mondjuk, az elmúlt tíz esztendő színházi előadásainak folkvonatkozásait. Én hülye, könnyű fejjel igent mondtam. Plakáthoz még hozzá sem jutottam, amikor már rájöttem: ez sokkal inkább teoretikus kérdés, mint gyakorlati. Így aztán, most fújhatom le a poros színiplakátokat, miközben lapról lapra új felfedezések tárulhatnak fel előttünk.

Minderről a következő számban, alaposan, részletesen. De addig is: akinek esetleg eszébe jut valami, az ne restelje megírni a folkMAGazin szerkesztőségébe, hiszen egy elég izgalmas szakmai vita kerekedhet e könnyen elvállalt témából.

BUDAPEST FŐVÁROS BARTÓK TÁNCEGYÜTTES FELVÉTELT HIRDET

felőtt és utánpótlás csoportjába fiúk és lányok részére
14 éves kortól.

Cím: Budapesti Művelődési Központ
1119 Etele út 55.
Tel.: 186-9444, Helbich Anna

Próbák: hétfő, szerda 17.30-21.30
a II. emeleti kamarateremben

PORTÉKA

Új üzlet, a népi hagyomány
és a természetes anyagok jegyében.

Viseletek, szöttesek, néprajzi
és más könyvek, kották, hangszerek, népzenei hanghordozók,
játékok, szövökeretek, gyöngy, gyapjú, bőr, kerámiák,
mézeskalács, fafaragások,
és még sok más.

Boros Miklós
1055 Budapest, Szent István krt. 23.
Telefon: 1553-027
Nyitva: 10-18 óra. Szombat: 10-13 óra.

Hollóközi Lajos: Népzeneről egy rádióműsor tükrében

Egy éve már, hogy időnként népzenei portrékat készítek a Magyar Rádióban. Minden műsor különös izgalmat okoz nekem, hiszen az eltérő mentalitások ellenére is az a célom, hogy kiderüljön: miért és milyen kapcsolatban áll riportalanyom a népzenevel. A „Szép az, ami érdek nélkül tetszik” megfogalmazás csalóka tömörségével szerencsére eddig nem éltek vendégeim, s a különböző megközelítések számtalan izgalmas életpályát fedtek fel.

„Honnan jön a zene? Milyen a zene? Kinek a zenéje? Mit és hogyan akar kifejezni, hová tart a zene?” – olvasható Leonard Bernstein: A megválaszolatlan kérdés c. könyvének elején. S a kérdés valóban megválaszolatlan, hiszen ha választ tudnánk rá adni, talán nem lenne értelme többé zenélni. Ebben erősítették meg a műsorokban megszólalók is.

A megválaszolatlan kapcsán választottak viszont arra, hogy nekik mit jelentett, vagy jelent ma is. Legtöbben a népzene

közösségformáló erejére tértek ki, akár a ritkuló számú kisközösségekben szerzett élményekről volt szó, akár a hetvenes évek elején elindult táncházmozgalom rájuk gyakorolt hatásáról. Közösségformáló... Ez az, amit talán a legfontosabbnak érzek, amire fel kell hívni a figyelmet. Mégpedig arra, hogy a népzene (népművészet) több száz éve arra is példa, hogy hogyan élnek közösségek, nemzetiségek egymás mellett, hogyan tanulnak egymás motívumaiból, hogyan élnek újra.

Nekem, a ma emberének, a népzene tengernyi jelentése közül talán ez a legfontosabb. Szeretném a társadalom, főleg a politikusok figyelmét felhívni arra, hogy népzeneink (népművészeink) nem lehetne ma ilyen sokszínű, ha eleink nem tolerálták volna a másságot!

Amikor nekiültem ennek a kis írásnak, nem gondoltam volna, hogy ide lyukadok ki vele, más gondolatok jártak a fejemben. Mégis így történt. Vajon miért?

Berecz András: „...Alsó szép ég, felső kék ég...”

Kodály-műsorunk előtt nem egészen két héttel így beszélgettem MAG-amban:

– Mit akarsz ezzel az egésszel?

– Azt az erősödni látszó hangot valahogy ellensúlyozni, hogy Kodály fölött elmúlt az idő... Nem vitával, zenés ünneppel. Olyan helyzetbe hozni Kodályt, hogy senkinek

ne legyen évszázad-évnyitós iskola-élménye... Közösen jussunk el a ... gondolatig ... Ravaszul, hogy táncházas haverjaim ne fussanak el. Másfelől a koncertterem magyar bajnokainak figyelmét a közvetlen közelünkben virágzó élő népzene nagy szeretettel felhívni... Ideánk: mikor a „magas” kultúra az örökölt „mély” műveltségre, mint tükörképére tekint, és viszont. A törzs ismerje, szeresse gyökerét és ágát, mert anélkül nincs egészsége.

– Mi is váltotta ki ezt az egészet? Volt valami Olyan?

– Volt, volt. Van. Itt csúszik-mászik köztünk. Így sziszeg: „Bartók jobb Kodálnál”... „Arany jobb Petőfinél” stb. Ikernagyjainkkal az összehasonlítgatástól nem tudunk mit kezdeni? Cso-

December 1-jén este a József Attila Gimnázium dísztermében került megrendezésre a Berecz András szerkesztette-rendezte Alsó szép ég, felső kék ég /Tisztelet Kodály Zoltánnak/ című műsor, melyben Kodály-kórusműveket, népdalokat, táncokat adtak elő a közreműködők: Ifjú Zenebarátok Központi Kórusa, Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola (vezényelt: Ugrin Gábor), Balla Ferencné (Feketelakról), Egyszólam együttes (Fábián Éva, Juhász Zoltán, Sáringer Kálmán, Berecz András, közreműködött: Molnár Miklós), a balatonboglári Szelence Gyermekek Néptáncsoport, és a Bartók Béla Táncegyüttes Gyermecksoportja (Szabó Zsolt, valamint Strack Orsolya vezetésével)

daszarvas után ilyen szép hazát találni párosan sikeredett, örülnünk kéne, hogy nehéz időszakainkban, nagy pillanatainkban sokszor két nagy is akadt a nemzetnek. Olyan ez nekünk, mint hídnak két pillér, a terpeszállás biztonsága... az ölelő kar. Ma Kodályért kell kiállni. Persze lehet, hogy az egész tévedés. Nyitott ajtón dörömbölünk? Lehet. (De ez a jobbik eset.)

– Mi a várt eredmény? (Legmerészebb álmodban)

– A Kodály-életmű elítélésében bizonyosak elbizonytalanodása. Advent jegyében eltöltött szép este (a műsoron). Kísérlet a népzenei rettegők és menekülők marasztalására, és arra, hogy legalább egy estére magukról megfélemlítsenek. Törzsi találkozó az ágon és a gyökéren létezőknek.

Köszönöm Szalai Olgának, Paksa Katalinnak, Domokos Máriának, Rudas Péternének, Németh Istvánnak, Kallós Zoltánnak, a József Attila Gimnáziumnak, a FORUM Társaságnak és még sok más igaz barátunk nekünk nyújtott segítséget. Estünket a Budapest Bank, az Ezredforduló Alapítvány, az Országépítő Alapítvány, a Bethlen Alapítvány és a Magyar Kultúra Alapítvány támogatta.

Nagy Zoltán: Táncház az Óvodában

...Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl, az Üveghegyeken innen, volt egyszer egy nagy kerek erdő. Ennek az erdőnek a kellős közepében élt, éldegélt egy loncsos bundájú barna medve – „brumm”. Egyik reggel, mikor felébredt, azt mondja magának: „Ej, de szép ilyenkor kora reggel az erdő! Brumm, járok benne egyet.” S úgy is tesz, elindul. „Brimm-brumm, brimm-brumm, brimm-brumm” (mint a nagybögő). Megy-megy a medve, baktat, bandukol, mígnem egyszer érzi ám, hogy ugyancsak megéhezett. Azt gondolja magában: „De jó lenne enni egy kis... na mit is? ...egy kis mézet, epret, málnát, brumm, ...vagy egy kis vajjaskenyeret.” Igen ám, csakhogy szegény medve nem talál semmi eleséget az őszi erdőben. Addig megy, addig megy, míg rátalál egy kis erdőszéli házikóra. Abban a házban lakott a kutya – „vau”, a macska – „nyau”, és a kiséger – „cin-cin”. A kutya, mikor meghallja a medve brummogását, megugatja: „Va-va-va, va-va-va” (úgy szól, mint egy kontra). Brummog a medve, ugat a kutya: „brumm-va, brumm-va, brumm-va”, akkora hangzavart csapnak, hogy a padláson felébred a macska: „nyauuu” (mint egy hegedű), „ki merészel háborgatni?” A macskanyávogásra a kiséger is elkezd cincogni (mint egy tambura), s szalad az egérlyukba: „cin-cin-cin-cin-cin-cin-cin-cin”... Kész is a muzsika: Brummog a medve, ugat a kutya, nyávog a macska, cincog a kiséger.

Így kezdi a bemutatkozást immár negyedik éve Budapest, Miskolc, Eger és Budaörs óvodáiban a Kolompos együttes. Műsorukat a népszokásokra építik. Októberben a szüretre, decemberben a Karácsonyra, februárban a Farsangra stb. Így egész májusig mindig új és változatos a program, miközben a gyerekek megismerkednek különböző népi hangszerekkel – a hegedűtől a tamburáig, a nádsíptól a tekerőlantig, játszanak, énekelnek, csujogatnak; mondókákat tanulnak, s természetesen, amit a legjobban szeretnek – táncolnak is.

Négy évvel ezelőtt egyik ismerősük kérte meg őket, menjenek el az egyik óvodába muzsikálni. A véletlenből tudatos munka lett – tudatos felvállalása a gyerekek (óvodások, kisiskolások) ilyen irányú nevelésének. A zene, a ritmus, a mozgás, a tánc hozzátartozik életünkhöz. Nem csak fizikailag, de lelkileg, szellemileg tudunk általuk újratöltődni, alakulni, változni.

A Kolompos együttes tagjai hisznek benne, hogy a gyerekeknek szükségük van a népzene által közvetített „emberibb világ”, szokásrendek, ember-ember közötti kapcsolati lehetőségek megismerésére, megtanulására. Talán a hangszerek „kézzelfoghatósága”, a dallamok, ritmusok, a hangerő számunkra érthető, felfogható volta az, amittől úgy érezzük, mennyi titkot árul el nekünk ez a muzsika.

A gyerekek szeretik ezeket a műsorokat, alig várják, hogy ismét a Kolompossal táncolhassanak ... és brummogjon a medve, ugasson a kutya, nyávogjon a macska és cincogjon a kiséger. Itt a vége, fuss el véle.

Vóuna egy tanálmányom, me' csak mind aszongyák, hogy vördmjúzik (world music) s gubancolódik belé a nye'vem. Jo-jó! Megvóna ez a magyarba' – há!: világzene, de ez hosszú... Tülem lehetne glóbmuzsik, meg mifene is, csak így egyszerűbb, hogy „wosic”. (Asszem a tudományos fantibul is úgy lett scifi, ahogy a high fidelity nagyhűségű háj-fájából a hifi.)

Néha viszont nem árt tényleg odakagylózni, miket is beszélünk, mert teljesen gondozatlanná válik a nyelv. Elődeink ránk bízta – mint a dalokat is –, közös a felelősség, nincs kibúvó: ki-ki tehetsége szerint ügyködhet a vadhajítások elcsippentésén. Ez nem is olyan könnyű... Például Csoóri Sándornak – az írónak – egy ízben sikerült idejében közbelépnie, hogy a Ruhatisztító Szakszövetkezet – vagy mi a bánat volt a pontos név? – ne Rutiszaszo legyen, hanem Patyolat. (Lásd még bizonyos Ady nevű „nyelvőr” munkáiban.) Másik alkalommal a hidroglóbuszt próbálta száműzni nyelvünkől, de ez már a műszakiakkal való egyeztetést is megkövetelte volna, hisz lényegében kétféle „magaslati víztározó” különböztethető meg. A hidroglóbusz (melyben a szóösszetétel mindkét tagja görög eredetű) erős drótkötelekkel kipányvázott könnyűszerkezetes műtárgy: nem áll meg tehát a maga lábán. Később vasbetonból is készülhetett ilyen objektum, amely statikai szempontból ráadásul önhordó egység, ezért jött az új név, az akvaglóbusz (ahol az előtag latin gyökű). Ezt a fából vaskarikát csak a valóság tudta fölülmúlni: Dunaújváros déli határában a Papírgyártól nem messze áll (dől) egy vasbeton tározó, alaposan megtámogatva, nehogy megelőzze a pisai ferdetornyot a földet érésben. A nép egyszerű gyermeke csak mankós víztorony-

ként említi, innen adódhat a részben önhordó tározó neve: mankóglóbusz. Sajnos ilyen bonyolult képleteket nem lehet egyszerűen elintézni azzal, amit az író, Csoóri Sándor javasolt: gömbkút. Aztán lehetne-e ésszerűen tömöríteni ezt az összetételt: vasbeton talpfa...?

Személy szerint én is megjártam egyszer. Még csak egy-két „hot dog”-árus tűnt föl akkoriban a pesti Nagykörúton, amikor a véletlen összehozott Grétsy Lászlóval. Riadtan kértem, próbáljon pályázatot hirdetni, kinek volna jobb, hangzatosabb, honosíthatóbb ötlete erre – hisz még nem késő. Aggodalmaimra azt felelte nagyjából, hogy úgys is az angol név fog elterjedni, nincs mit tenni, de azért visszakérdezett, mi volna az én elgondolásom.

– Kiflis virsli! – vágtam ki hirtelenül, némi nyálpermettel. Ő ismert hűvöskés mosolyával lezárta a dolgot:

– Látja? És a szó szerinti fordítás, a „forró kutya” épp ennyire használhatatlan lenne...

El van intézve, gondoltam én, megtettem, amit lehetett. Később aztán némi elégtételt éreztem, amikor a népnyelv imígyen kezdte emlegetni a gyorsétketetés első fecskéjét: hótt dög. Nem mintha guszthus-keltően szép lenne, de benne ficáncol a lelemény, a lényegre törő kifejezés szándéka, a szellem. Bárkinek eszébe juthat hasonló bármi más csúfságról – csak rajta! (Ezt az igényt szeretné fölpiszkálni új rovatunk...)

No mármost visszatérnék ehho' a problémáhon: legyen „wosic” (ejtsd: vöszik, úgy mint öszi, nem öszi, nem kap más) vagy se, mer' ha igen, akko' el kék mennöm a szabadalmiba levédetni a tanálmányomat, hogy legyen rajta kopirajt!...

Gervai Márta: Kovácmesterség Régi mesterségek

A bevándorló magyarok hozták magukkal a lópatkolást, s annak technológiáját. Ekkor még nem szegekkel erősítették fel, hanem bőrökkel s inakkal rögzítették a patkót. Többnyire csak a sérült patájú lovakat védték vele. A vándor műhelyek egyszerű és kevés eszközzel működtek. Üllő, egy-két kalapács és tűzifogó volt a felszerelés. Háztartási eszközöket, földművelésszerszámokat, kardpengéket, íjhegyeket, buzogányokat, szekerek vasalásait is a kovácmesterek készítették. A népek letelepedésével a mesterek is letelepedtek, és a szakma is helyhez kötötté vált. A hajdúböszörményi ásatásoknál

honfoglalás kori halászati és vadászati eszközöket tártak fel, s a leletek hűen tükrözik a korra jellemző életmódot.

A kovácmesterségnek ma is van létjogosultsága, mert nem minden munkafolyamat gépesíthető, s szükség van olyan mezőgazdasági eszközökre, az építészetben míves korlátokra, izléses kandeláberekre, melyeket művészi fokon kell kivitelezni. Hazánkban 15-20 főre tehető azon mesterek száma, akik e kifinomult igényeknek eleget tudnak tenni. A kezük alól kikerülő munkák bizonyoságai szakmai tudásuknak.

Horváth Károly: Meddig?

Élő lemezbemutatóra voltam hivatalos október 7-én az Almássy térre. Kiss Ferenc és az Etnofon zenei társulás tagjai mutatták be a Vízöntő kor c. lemezüket. Nem is erről szeretnék most írni, hanem Kiss Feri barátom köszönőbeszéde foglalkoztat még azóta is! Mondá Feri: „...ez a koncert nem jöhetett volna létre, ha nem vagyok... én!”. Vagyis Ő! Vagyis a Vízöntő együttes volt tagja, több nagylemez szerzője, előadója, táncszínházi produkciók komponistája, szerkesztője, a folk műfaj egyik legeredetibb egyénisége, a sevillai pályázat egyik nyertese, az Etnofon Népzenei Kiadó alapítója és vezetője stb. stb., még mindig ott tart, hogy fellépés előtt szédeleg a fáradtságtól, mert mindent ő kell intézzen (az intéznievalók felsorolásától helyszűke miatt tekintsen el az olvasó). Véletlen, hogy Kiss Ferenc koncertje kapcsán hegyeztem ki a ceruzámat, mert (s itt újabb hosszú lista következhetne) szinte mindegyik folkzenekar elmondhatná ma-

Dezső László: Népzene a BNV-n

„Aljas zenével táplálni egy nép lelkét olyan, mintha a testét tífuszos vízzel itatnánk.” – írta egyik tanulmányában Németh László. A zene manipulatív hatalmáról persze nemcsak ő, hanem a zenészek, írók és esztéták százai elmélkednek már évszázadok óta Tolsztojtól Bartókon és Kodályon keresztül Adornoig.

Mindez az idei Budapesti Nemzetközi Vásár félelmetesen gyenge zenei egyvelege kapcsán jutott az eszembe... és bár a vásár már bezárt, nem árt, ha leszűrjük a tanulságokat.

Az idei BNV-n szinte minden pavilonból, alkalmi bodegából és utcasarki sátorból áradt a selejt-zene: a disco- és a rockálomgyár-automaták egyhangú végtermékei. Egyetlen helyen szólt magyar nóta, cigányzenekari előadásban. Autentikus, eredeti magyar népzenet viszont sehol sem hallhattunk. Mintha nem is a Budapesti Nemzetközi Vásáron, hanem valamelyik New York-külvárosi, vagy Chicago peremkerületi piaci végkiárusításon jártunk volna...

Mindössze egyetlen „rendhagyó” sorsátor akadt, ahol autentikus népzenet játszott a M.É.Z. együttes, méltán nagy közönségsikert aratva. Ők sem magyar, hanem kelta, ír, skót népzeneből adtak ízelítőt délelőtt tíz órától egészen zárásig, azaz délután hatig.

Érdekes a jó humorú, szimpatikus, öttagú csapattal közelebbről is megismerkednünk. Hat és fél éve zenélnek együtt. (Thurzó Sándor: gitár, brácsa, bendzsó, vokál; Pálvölgyi Ádám: basszus, mandolin; Péter János: whistle, azaz ír furulya; Kuklis Henrik: dob, ének; Turáni Csongor: hegedű, mandolin.) Egyébként – mint megtudtam – a M.É.Z. rövidítés, az együttes teljes neve: Meg nem Értett Zenekar.

Kérdésemre, hogy jártak-e már Írországból, azt válaszolták: „Nem, bár nagyon szeretnénk, de eddig Sopron volt a legnyugatibb hely, ahová eljutottunk.” Az együttes tagjai azt is elmondták, hogy tudatosan választották éppen az írt, illetve skót muzsikát. – „Hasonlóképpen nehéz helyzetű kisebbségről van

gáról, hogy előadása nem jöhetne létre, ha... Ahogy latinból tanultam annak idején: Quosque tandem abutere Catilina patientia nostra... Meddig tűrjük, hogy visszaélj türelmünkkel Catilina... Mert akármelyik félművelt rocksztar úgy sétál be a színpadra, hogy még a hangszerét is előre felhangolják. Valamit elbaltáztunk, gyerekek! Persze tudom, a folk műfajból meggazdagodni nem lehet, de akkor legalább a színpadot hagyják meg nekünk, hogy oda legyen nyugodt érkezésünk, ott lehessünk önfeladtek. Vannak kamaráink, egyesületeink, alapítványaink, kiadóink, már újságunk is harmadszor jelenik meg, de mire a színpadra érünk, azt se tudjuk, melyik dalban milyen hangszeren kell játszani. Újra és át kellene gondolni egy csomó mindent... közösen!

A koncert egyébként nagyon jó volt. Kiss Feri és társai nagyszerűen uralták a helyzetet. Voltak felejthetetlen momentumok (a gyermekkórus, Galagonya tánca stb.), és úgy az egész meghatóan szép volt (most a büfében sörözők is mintha visszafogottabban ricsajoztak volna).

szó, főleg az írek esetében, mint például Közép-Európában a felvidéki, vagy az erdélyi magyarok. Főleg ezért vállaltuk fel e kelta eredetű népzene terjesztését. Az írek gyakorlatilag már a nyelvüket sem beszélik, számukra a zenei hagyományok ápolása jelenti a nemzeti öntudatot... „ – mondja az együttes szóvivője. „Egyébként a közelmúltban megalakult az Ír-Magyar Baráti Társaság, bekapcsolódtunk a munkájukba, reméljük, az ő segítségükkel egyszer majd eljutunk Írországba is. Hiszen az lenne az igazi, az eredeti helyszínen zenélni, gyűjteni”.

A M.É.Z. műsoros kazettája az idén júniusban jelent meg, a vásáron is buzgón árusították a zenélés szünetében.

A zenekar tagjai közreműködnek ír, skót táncházakban. Így minden hónap első, illetőleg utolsó vasárnapján Budapesten, a Virányosi Közösségi Házban muzsikálnak, húzzák a talpalávalót.

Mielőtt búcsúzóul eljátszanának egy jófajta ír sörnótát, Thurzó Sándor, aki nem csupán a M.É.Z.-ben, de magyar zenét játszó táncház-zenekarokban is brácsázik, elmondja: „Jó lenne, ha a BNV szervezői a jövőben felfigyelnének a népzene-re, hiszen egyáltalán nem mindegy, hogy milyen muzsika kíséretében folyik az árusítás. Remélem, jövőre magyar népzene is hallhatnak itt az érdeklődők!”

Úgy legyen! Persze minden a rendezőkön múlik!

YELLOW STÚDIÓ

Honvéd Együttes

1087 Budapest, Kerepesi út 29/b

Postacím: 1446 Bp., Pf. 383., Tel.: 114-54-70

1995. január 1-től minden folklór vagy folklór alapú feldolgozott produkció számára nagyarányú kedvezmény!

ETNOFON ZA-KI STÚDIÓ

1085 Budapest, Kőfaragó u. 12.

Népzenei és népzenei alapokra épülő hangfelvételek speciális stúdiója!

Tel.: 118-1010, 118-7677, 06-20-349-681

Fax: 118-1010

Bankó András: Kopogások
In memoriam Sz. B.

„Legutóbbi számunkban felhívást tettünk közzé, hogy segítsünk pénzt gyűjteni a súlyos beteg jászberényi Szűcs Béla, a kalocsai Göröm Kamara Néptáncgyűttes művészeti vezetőjének gyógykezelésére. Most arról kell tudósítanunk, hogy a hajszálnyi remény szertefoszlott, Béla szeptember 8-án elhunyt.”

A tisztí héjszát tanította az Almássy-Téka klubban – ez a kép ragadt meg róla emlékezetemben a legmélyebben. Kevéssé ismertem, de beszélgetéseinkben meggyőződhettem közvetlenségéről, lelkiismeretes pedagógusi működéséről. Egyfajta szigor, keménység áradt tekintetéből, járásából, tartásából. A nadrágövön hordott cigarettatartója fedelét rendre befűzte, lecsatolta, de társaságban négyesével-ötösével kínálta körbe a füstrudakat. Most hirtelen gazdátlan lett ez a bőrműves-készség, elárvult az öv, amibe kapaszkodtunk...

A tisztí héjsza ritmusa mintha ott dübörgött volna a koporsójára hulló rögökben. Elfogadhatatlan ez a „sors-szimfónia”, hisz hogy is kopogtatható a Kaszás annál, aki ilyen lendülettel élt-táncolt, aki úgy elvarázsolta a gyimesi lánctáncba beálló fiúkat, hogy életszerépüket is megérthették (a lányok itt nem mertek közbük állni!...), akinek mozgása-tartása mutatta, a tánc: az életről való gondolkodás, méltó alázat nélkül nem is költözne fenség a figurába. Szűcs Béla így tudott táncolni, kiküzdötte magának a titkot s tovább is adta.

A tisztí héjsza ott lüktethet száz meg száz tanítvány, netalán ezer és még ezer érdeklődő lábában. Ha elfogadhatatlan, hogy ily fiatalon – 35 évesen – törjék derékba egy élet, egy pályafutás, menthetetlen nyavalya miatt, hogy ilyen értelmetlenül váljék a semmi martalékává a tudás s a készülődés, annál inkább emlékeznünk illik rá, mert bennünk élhet csak tovább, közöttünk osztotta szét magát: lábkopogásunk a tisztí héjszában tán az Ő túlvilági szívedobogása...

Fotó: Klebercz Gábor

Selmeczi Kovács Attila:

Megjelent a Magyar Népművészet sorozat XXII. kötete
KOCSIS ARANKA – ZOBORALJI HÍMZÉSEK

Részletek az előszóból:

Hetven esztendeje annak, hogy a Néprajzi Múzeum megindította a Magyar Népművészet című kiadványsorozatát. A szerény kivitelben, a múzeum házi nyomdájában, kis példányszámban előállított kötetekből alig két esztendő leforgása alatt kerekén tucatnyi látott napvilágot. Ezek a füzetek a múzeum egyes gyűjteményeiből adtak közre tematikusan szerkesztett motívumanyagot, mintakincset a különböző tájak himzsművészetéből, a szöttesekből, varrottasokból, bútorokból, hímestojásokból, mézeskalácmintákból, a pástortülkök díszítményvilágából.

Bátky Zsigmond a következő szavakkal bocsátotta útjára 1924-ben a – ma már tudománytörténetinek számító –

vállalkozást: „Régi tervünket próbáljuk valóra váltani e szerény füzet sorozat megindításával. Az a célunk vele, hogy múzeumunk gazdag anyagából, esetleg más gyűjteményekből is, kivigyünk egy részt a nagy nyilvánosság elé, elsősorban a gyakorlati élet (háziipar, tanítás stb.) számára, mely mostanában olyan sokfelől és olyan sűrűn fordul hozzánk ezzel a kívánsággal. Korunk hangulatának ez örvendetes megnyilvánulása elől, úgy érezzük, nem

zárkózhatunk el, annál inkább sem, mert a korábbi, hasonló célú, bár gyakorlatilag kevésbé értékesíthető kiadványok könyvkereskedésben ma már nem kaphatók. A kutató bűvár ezenfelül, itthon és külföldön bizonyára szívesen fogadja az itt nyújtott anyagot. A közlést a magyar népművészet egész területére ki óhajtjuk terjeszteni. Igyekezetünknek azonban, legalább egyelőre, szűk határt szab anyagi erőnk gyöngye volt. Így többszínű nyomatok kiadására sajnos most még nem gondolhatunk, pedig népművészetünk faji egyénisége, bája, képessége a színpompában tetőzik és tükröződik legigazibban. Nem mondunk le azonban arról a reménységről, hogy esetleg alkalom nyílik, effajta, előkészített rajzgyűjteményünk végleges kiadására.”...

Most, amikor folytatólagos sorszámozással ismét útjára indítjuk a Néprajzi Múzeum e nagy múltú kiadványsorozatát, magunkénak valljuk minden korábbi vállalkozás szándékát és törekvését, annak tudatában, hogy jelen kiadványsorozatunk mégsem lehet szerves folytatása a korábbiaknak. Át kell lépniük intézményi korlátainkat, feladataink a határon túli magyarság által megőrzött értékek közreadását, közkinccsé tételét előtérbe helyezik. Szándékunkban áll természetesen a múzeum kimeríthetetlen kincstárából is köteteket megjelentetni, abban a reményben, hogy az előttünk járók nemes és áldozatos törekvését eredményre vihetjük, emléket állítva ezzel is nemzeti kultúránk jeles kutatóinak.

Horváth Károly: Végre...

...kazettája jelent meg a Falkafolk Együttesnek. A Németh György vezette zenekar évek óta szorgalmas, kitartó magyarországi terjesztője, éltetője a balkáni népzenenek. Heti táncházuk a budapesti népzenei élet egyik színvonalas, biztos pontja.

E sorok írója nem akar (nem is tud) hazudni! Becsülettel leírja tehát, hogy csak kedvelője, rajongója és nem értője a balkáni népzenenek. Bármilyen beleszólása ezen dolgokba felelőtlenség lenne, de azt leírhatja, hogy a kazetta kitűnően összeállított (törökországi görög, bácskai szerb, makedón, román, bolgár, török, görögországi táncmuzsikát tartalmaz), hogy a Falkafolk (most) nem mint feldolgozó, hanem mint reprodukáló zenekar állt a nagyközönség elé; hogy zenéjükön érződik: ők nem a falaknak hanem a táncosoknak „húzzák”, mert muzsikájuk pillanatig sem „steril”, stúdiószagú, hanem eleven, élő muzsika; hogy minden számon érződik a kidolgozottság, hangszeres virtuozitás; hogy az Etnofon Kiadó meghirdetett programjához híven az arra érdemes zenekarok felvételeit gondozza; hogy a Falkafolk együttes kazettája házi toplistámon hetek óta előkelő helyen szerepel!

*A Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya
által szervezett, 1994. június 3-án lebonyolított
meghallgatás alapján
hivatásos előadói működési engedélyt kaptak:*

Népdalénekes kategóriában:

Kanalas Éva, Bárdosi Ildikó, Bugán Ágnes, Somlai Gabriella, Kóta Judit, Szabó Ildikó, Vajda Éva, János Hajnalka

Népzenei Együttes tag kategóriában:

*Hegedűs Sándor, Mohácsy Albert,
Árendás Péter, Kunos Tamás, Nagy András*

Táncház zenekari tag kategóriában:

*Karacs Gyula, Blaskó Csaba, Pachert András,
Benedek Krisztina, Liber Endre, Liber Róbert, Csögör Róbert,
Langer Zoltán, dr. Salamon Ferenc, Avar Anna,
Szick Edit, Deli Pirokska, Jablonkay Judit, Tiszavári Ágnes*

Népi hangszeres szólista kategóriában:

*Szokolay Balázs, Fábry Géza,
Halmos Attila, Gombai Tamás*

„Újév köszöntő néptánc antológiák '94”

1995. január 7. szombat

Amatőr Néptáncgyüttesek bemutatója Erkel Színház,
1030 órákor

Rendező: Martin György Néptáncszövetség

Hivatásos Táncgyüttesek bemutatója

Művész Színház, 15 órákor

Rendező: Táncfórum

Hagyományörző Együttesek

Almássy téri Szabadidőközpont

„Kalácsa Tánc” 14 órától

Rendező: Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

1995. január 8. vasárnap

Gyermek Táncgyüttesek bemutatója

Erkel Színház 1030 órákor

Rendező: Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület

1995. január 7. szombat 21-02 óráig

Néptáncosok bálja

Almássy téri Szabadidőközpont

(Budapest, VII. Almássy tér 6.)

Rendező: Martin György Néptáncszövetség

Az Erkel Színházi műsorokra jegyek igényelhetők a Martin György Néptáncszövetségnél

(1011 Bp. Corvin tér 8.)

illetve az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesületnél
(1072 Bp., Akácfa u. 32.)

ELŐFIZETÉSI-TÁMOGATÁSI FELHÍVÁS KÜLFÖLDÖN ÉLŐK RÉSZÉRE

Kedves külföldön élő olvasóink!

Szeretnénk, ha Önök is rendszeresen hozzájutnának a folkMAGazinhoz. Aki legalább évi 10 CHF (vagy annak megfelelő más pénznem) támogatást adományoz, annak ingyenesen megküldjük a folkMAGazin megjelenő példányait. Adományokat egyéb célokra is – pl. Táncháztalálkozó, Budapesti Folkfesztivál, kiadványok, gyűjtések stb. támogatására – szívesen fogadunk csekken, vagy átutalással a következő devizaszámlára:

Agrobank Rt. Budapest MNB 219-98629

Tánc házi Kamara 19657772

KALÁKATÁNC

népi együttesek mulatsága dallal, tánccal, muzsikával

**Bag, Bogyiszló, Elek, Érsekcsanád, Hosszúhetény,
Kalocsa, Sióagárd, Szil, Véménd, Zengővárkony
hagyományörző együttesei és a Népművészet Mesterei**

Valamennyi érdeklődőt szeretettel várnak
az Almássy téri Szabadidő Központba
1995. január 7-én, szombaton 14-21 óráig

Rendező: Muharay Elemér Népművészeti Szövetség
Érdeklődni: Magyar Művelődési Intézet
(Tel.: 201-4492, 201-5164)

TABLE OF CONTENTS

Page 3	A conversation with a Hungarian fiddler from Gyimes, Transylvania, Zolti Finác Antal about his youth, customs and playing music.		
Page 4	Reflections on the first International Folk Music Festival at Tabán in Buda in September, 1994. The weather was cold and rainy and the audience was relatively small at the outdoor performances, but the sights and sounds and organisation were superb.	Page 20	Notes how the Méta Ensemble got started and how their club has functioned for ten years now. by István Berán
Page 6	Talking to Transylvanian poet Sándor Kányádi by Anikó Fehér	Page 22	Review of the Újstílus Ensemble's cassette „Vásárfia”.
Page 8	András Bankó reviews Tamás Kiss Kobzos' recent cassette „...not only to keep one eye on folk music; instead a more precise picture comes from keeping one eye on folk music and the other one on old music”.	Page 26	„...that the tree should know it's trunk and love it's branches and roots because without them it cannot live.” András Berecz' thoughts on classical music, folk music and the lasting value of Zoltán Kodály.
Page 12	„We were in Strakonice.” Ottó Zachár writes on points of interest at this years meeting of bagpipers and it's hosting city in the Czech Republic.	Page 26	Táncház in the preschool – How can an appreciation for our customs and traditions be taught to young children? One attempt that is working.
Page 13	Táncház-es and folk clubs.	Page 27	A humorous article on the origins of foreign words in the Hungarian language.
Page 14	Critiques of two dance festivals; The Chamber Dance Ensembles Festival in Zala and the National Meeting of Cooperatives' Dance Ensembles by György Demarcsek.	Page 28	How long will the ethnic and folk musicians have to keep doing everything themselves if they want to have a good concert? by Károly Horváth
Page 15	Preview of the upcoming 1995 Táncház Festival and Arts and Crafts Fair.	Page 28	Article about music heard at the Budapest International Fair and the Irish and Scottish music played by the M.É.Z. (acronym for not understood band in Hungarian) Band
Pages 16-17	Poster; Emerik Moldován and Károly Mácsingó – two musicians from Magyar-palatka, Mezőség, Transylvania – both of whom passed away this year.	Page 29	If it's unacceptable that someone's life and work should be nipped in the bud so early because an incurable disease, then all we can do is honour his memory. In remembrance of the late Béla Szűcs, talented young dancer and dance teacher.
Page 18	„Interesting things have happened to us... we travelled at ten thousand meters high, the band to Mexico, the cimbalom to Guatemala... a two hour show – unforgettable!” A short history of the Dűvő Band on it's fifteenth anniversary.	Page 29	The twenty-second volume of the Hungarian Folk Arts series has just been published; Embroideries of Zoboralja by Aranka Kocsis.
Page 20	„Néptáncosok Szakmai Háza” (a folkdance library and information center) recommon-	Page 30	Finally! The Falkafolk Ensemble's cassette has come out.
		Page 32	„Immaculata” – József V. Molnár on Christmas.

„Az advent Krisztusvárás volt nekünk... az olyan volt, hogy vártunk, kértünk, örültünk. Az advent András napja után kezdődött. András napja zárta be a muzsikát. Amikor már közelgett (András) tudtuk, hogy jaj, vége a vígságnak. András napkor mentünk az első hajnali misére. Mikor jött adventnak az első napja, mi már készítettük a szállást, de nem a háznál, hanem a szívünkben. Édesanyánk mondta: ...Gyűjtögetések a Kisjézus jászolába a szalmaszálakat, nehogy kevés legyen alatta. Na de ez azt jelentette, hogy most már évésben-ivásban, nótázásban (egyaránt tartóztassuk magunkat).” (Advent Mezőkövesden – Gari Margittól gyűjtötte és megírta Fél Edit – Vigília 1985/12.)

A régi ember (még ma is némely vidékünkön az öregek) adventon böjtvél, roratés imamalmával, rítusaival a Szűzet varázsolta (varázsolja) „iz-zóvá” lelkében, hogy a csillagnyi hitese óhaját a „szűzzé” változthasson, az Istenszülő Asszonnyá. Segítette ebben a Szeplőtelenség, az Immaculata Conceptio december 8-i ünnepe, amelyben az ősi Boldog-asszony hitünk a lehető legteljesebben volt (s van) jelen. Hazánk a kereszténységnek talán e legmisztikusabb ünnepét a legelső között tartja számon. „A XII. század végéről, tehát a Bizáncban nevelkedett Béla király idejéből származó Pray-kódex már jeles ünnepként örökíti meg... Jellemző középkori francia hagyomány szerint a Szeplőtelenség ünnepének szerzője egy magyar pap, Magyarország királyának féltestvére.” (Bálint Sándor: Ünnepi Kalendárium I.)

Ez ünnep tartalmát, a szűzen fogantatást és szülést, az eredeti büntől való mentességet hazánkban az egyházatyák sem vitatták, míg a középkor Európájában igen. Ennek oka bizonyosan Boldog-asszony hitünkben keresendő, s az ebben fogant Emese mítoszban, amely szerint Álmos anyja éjszaka álmában héja forma madártól (a Turultól) fogadott magot, de ide tartoznak az „állatküzdelem” azon képelei is, amelyekeken ragadozó madár vagy griff „küzd” a szarvassal, a Fönt és a Lent, az Ég és a Föld szüzi nászának megidézői. A szkitáktól a közelmúltig folyamatosan jelen van népünk műveltségében a magadás és fogadás ősi mítosza. Úgy tűnik, a Teremtő bennünket választott ki e titok őrzésére, tőlünk várja a Fény legteljesebb óhaját, különösképpen a téli napfordulat, karácsony előtt.

„A magyar egyház – írja Bálint Sándor idézett művében – az egész középkorban nagy tisztelettel ünnepelte meg e napot (az Immaculata alkalmát), sőt Mátyás király uralkodása alatt Bécsre is kiterjesztette... A Habsburgok... átveszik a középkori Magyarországnak Béccsel már megismertettet Immaculata hagyományait. Mátyás király módjára I. Ferdinánd is Mária képét vereti pénzeire. A Szeplőtelen Fogantatás tisztelete a dogmai rangra emeléssel (1854), majd a Lourdes-i Jelenéssel válik teljessé.”

Talán ezért található a Kárpát-medencében és közvetlen környékén, föltehetően a magyarság ösztönző hatására a karácsonyra való készület, a „szűzzé válás” legösszetettebb rítuszrendszere. Advent első vasárnapján – a húszas évek német egyházi szokásának hatására – szerte az országban koszorút készítettek. Az adventi koszorúk többségének szerkezete körkereszt volt, fűzfaágakból fonták, feszítették, s örökzölddel „öltöztették föl”, igen sok helyen lucfenyő ágaival. Ahol a négy-négy vesszőből álló kereszt-szárak a koszorú fonatába bújnak, oda került a négy méhviasz gyertya, a keresztelés helyén, ahol egymáson átfonták a vesszőket a csipkebogyó (némely helyen a fagyöngy), amely tele-pirosával Jézust idézte meg. A körkereszt, az ősidők óta ismert rítuszszervező forma, amely minden gyerekekkel vele születő „tudás”, az advent első vasárnapján rítustevő ember lelkét rendezte, kedvét a majdani születésre tájolta. A kör – egybek között – a fényt óhajtó örök anyaölet idézte meg számára, Boldog-asszony ölet, a kereszt pedig a benne megfogadó, s belőle világra születő Igét. A koszorút számos vidékünkön ebéd után készítette el a család, az asztalt körbe állva, imádkozva és énekelve. Hagyták, hogy „bemenjen” a hajlékba a sötétség, hogy körbe öleljen mindeneket, csak a körbe állók, a hitese emberek arca „világított” (szóhasználatunkban a rossz, rendetlen életű embernek sötét arca van); aztán meggyújtották az első gyertyát, élő fénye fokozatosan a sarkok felé „üzte” a sötétséget, árnyékokat mozgatva a falon; a lélek megmozdult (a régi ember számára az árnyék a lelket idézte meg), mert „íme, megszületett!”. A karácsonyi születést játszották ekképpen el.

Advent csönd volt, s áhítat. November 30-án, András napján a kisleány zajos vidámságának vége szakadt. Az emberek, a fiatalok is sötét ruhában jártak, s böjtot tartottak. Nemcsak a zsiros ételektől tartóztatták meg magukat, hanem a szerelemtől is. Testük vágyát elűzték, hogy lelkük szűzzé válhasson, méltóvá és alkalmassá a születésre. Minden hajnalon jóval napkelte előtt kicsi gyerekek járták végig az utcákat, a még szűzek, akik a régiek hitében Isten tenyerén éltek, az „angyalok”. Csengővel ébresztettek mindenkit, s az emberek hajnali misére mentek, a családok együtt, a karontúló apróság csakúgy, mint a vén – s énekeltek; csak a nagyon beteg vagy a tűz őrzője maradt otthon. Leheletük és hitük, imamalmos áhítatuk melegítette be a kőhideg templomot, ott várták meg a reggelt, a fölkelő Napot, egyetlen óhajukká válva.

A legények ilyenkor nem látogathatták a fonó- és fosztóházakat, ahol lányok kalákája dolgozott, kivétel ez alól Szent Miklós ünnepének előestéje volt. Vas megyében csörgő botos „láncos Miklós” járta e házakat, kísérete maskara-ördög volt. A „zsirosan” nevező lányokat kikötötték a kúthoz, hogy „faggyék ki belőlük a szerelem”, s visításukat hallva mindenből takarodjék el, s ki a fölös vágyakozás. Palóc vidéken maskaracsapat járt ezen az estén. Láncos Miklós és kísérete: a „kántor” vagy „sekrestyés”, az „angyal”, a „ministránsok” és az „ördögök”. A fonó- vagy fosztóbeli lányokat „gyóntatták”. Akit bűnösnek ítélt meg Miklós, azt az ördögök félholtra táncoltatták a pitvarban, kezük közül az angyal szabadította ki a már „megristultat”. A játék végén a ministránsok parázsra szórt törött paprikával füstölték végig a társaságot, s jött mindenkinek a könnye, nyála, s folyt az orra; tréfával oldták, s zavarták ekképpen el egymás iránti kedvüket.

Immaculata december 8-i ünnepén a mezőkövesdi matyó lányok kibontott hajjal és gyalog keresték föl Mátraverebély-Szentkutat.

December 13-án a legsötétebb napok kapujában, Szent Luca ünnepén, „luca-puca” járta a Galga menti, s a palóc falvakat. Legény öltözött hóféhérbe, lepedővel; arcát liszttel takarta el, vagy nyúl bőrből készített álcát fedte azt, némely faluban szita. (A nyúl a keleti zodiákusban a szűz jelölője; a belső készítésre rajzoló óvodáskorú gyerek legkedveltebb figurája is a nyúl, s a szita is a szűzet idézi meg.) Csizmája talpára rongyot kötött, kopogás nélkül, halkán nyitott be egy-egy házba, s fehér lúdtollal, „angyalszárnyal” a háziak arcát végig törölgette és a sarkokat.

Ezen a vidéken ma is „Szent Család”-ot járnak esténként. Szálláskereső játék ez csakúgy, mint a betlehemezés. Minden adventi estén más családnál készítik el a házioltárt, amelynek Mária- és József-szobrocska a fő „dísz”, s helyenként Jézuska. Hosszan imádkoznak és énekelnek, az izgalmas „dobolás” lelküket szabadítja ki a test „rabságából”, átjárja őket a magulatlanúság szentcsaládi óhajja.

Betlehemesek is járták, s járnak ma egyre több helyen ismét a városban is a házakat. A régiek szigorúan vették e játékot. A (székelyek) lövétei betlehemes rendtartása előírja – olvashatjuk Bálint Sándor: Karácsony, húsvét, pünkösd című könyvében – hogy akik Krisztus születése emlékének, vagyis karácsonyi szent ünnepekre betlehemi folytatásban tagok akarnak lenni, azok csak úgy lehetnek, ha a kötelező feltételeket megtartják: nem szabad a kocsmahelyiségekben fogogni, fonóseregben lányokhoz járni, az utcákon néma csöndben kell járni, továbbá nem szabad világi énekeket énekelni. Mindezeket meg kell tartani attól a naptól, amikor próbálni kezdik, egészen vízkereszt napjáig... Aki ezen alapszabálynak nem tesz eleget, annak büntetése nem lehet egyéb, mint hogy abból a szobából, amelyben gyakoroltak a Kócsár és Huszár nevű tagok, kihúzott karddal kikísérik az illető személyt, mezitláb és hajadonfővel, a templomot pedig háromszor megkerülik. Ez bármilyen zord idő esetén is végrehajtandó...!”

Így érkezett el a régi faluban december 24-e, Ádám és Éva bűnbe-esésének napja, az esztendő legsötétebb „ideje”. A böjt még szigorúbb lett, de a délelőtti misék után már kántálók csapata járta az utcákat. Először a legkisebbek mentek világos öltözetben, őket a nagyobb gyerekek csapata követte, estefelé már a serdülők öltöztek a Fény színeibe, s ők készítettek mindenki lelkében a születés „szalmaágját”. Fokozatosan kivilágosított a falu, s éjféle misére már az öregek is magukra öltötték, valamilyen ruházatukkal a születés fényes jelét.